

T B M M
Tutanak Hizmetleri Başkanlığı
İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 1

5 Mayıs 2026 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.35

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

----- 0 -----

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri, değerli milletvekilleri, Merkez Bankasının Değerli Başkanı ve bürokratları, basınımızın güzide temsilcileri; Başkanlık Divanı adına sizleri saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 28'inci Birleşimini açıyorum.

Gündemimizde 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 42'nci maddesi gereğince Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme sunumu bulunmaktadır.

Sunuma başlamadan önce bürokratların kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun değerli arkadaşlar, sizleri Komisyonumuz bir görsün.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Sayın Ağbaba, renkler benzer ya, "Karışır." diyorum.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Karışır, paralar karışır.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Biri mavi biri yeşil olsaydı...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Veli Bey suç işliyor.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yaşar Kırkpınar, suçu şu parayı pul ederek siz işliyorsunuz. Paranın düştüğü duruma baksana, memleketin düştüğü duruma bak. Şu paranın düştüğü duruma bak, iki, üç senede düştüğü duruma bak.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - O konuşuyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Kırkpınar, lütfen, burada banknot basılmış, bununla alakalı hukuki bir süreç varsa başlatılır, siz şey yapmayın.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Dokunulmazlığı var ama.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Dokunulmazlıktan sonra bakılır, lütfen. Ben uyardım banknot basmayın diye ama...

Değerli milletvekilleri, şimdi sunumu yapmak üzere Merkez Bankası Başkanı Sayın Fatih Karahan'a söz veriyorum.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Sahte...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Bu işi Yaşar Bey, siz iyi bilirsiniz kalpazanlığı. Sizin kadar parayı bilemeyiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli milletvekilleri...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sizin kadar parayı bilebilir miyiz?

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Para kuleleri kimin para kuleleri? Para kuleleri kimin?

VELİ AĞBABA (Malatya) - Biz sizin gibi kalpazanlığı bilemeyiz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Anlaşılan bayağı enerji birikmiş.

Arkadaşlar, tamam, yeterli.

Şimdi, Merkez Bankası Başkanı geldi, önemli bir sunum yapacak ve ciddi bir değerlendirme olacak, teknik değerlendirme.

Şimdi, müsaadeniz olursa oraya geçelim.

Sayın Başkan, buyurun.

Süreniz otuz dakika.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, saygıdeğer Komisyon üyeleri ve kıymetli basın mensupları; sizleri Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası adına saygıyla selamlıyorum.

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu gereği uyguladığımız politikalar ve bankamız faaliyetleri hakkında bilgi vermek için burada bulunuyoruz. Bildiğiniz gibi, geçtiğimiz aylarda jeopolitik gelişmeler belirleyici oldu. Buna bağlı olarak başta enerji ve ulaştırma hizmet fiyatlarında olmak üzere savaşın etkilerini hissediyoruz. Nitekim, Nisan ayında da bu durumun enflasyon üzerindeki etkilerini net bir biçimde gördük. Enerji kaynaklı etkilerin kısa vadede devam edeceğini düşünüyoruz. Bu etkilerin orta vadeli enflasyon görünümü üzerindeki yansımaları ise para politikası duruşumuzla şekillenecek. Önümüzdeki dönem para politikası kararlarını alırken bu unsurları göz önüne alacağız. Savaş dezenflasyon sürecini olumsuz etkilese de kararlılığımızı değiştirmiyor. Önümüzdeki dönemde de tüm para politikası araçlarını temel amacımız olan fiyat istikrarı doğrultusunda kullanmaya devam edeceğiz.

Konuşmama küresel ve yurt içi makroekonomik görünüm, para politikası duruşumuz ve finansal koşullara dair değerlendirmelerimizi içeren bir sunumla başlayacağım, sonrasında sizlerin sorularını yanıtlayacağım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 2

Küresel ekonomik görünüme ilişkin hâlihazırda süregelen belirsizliğin jeopolitik gelişmeler kaynaklı olarak belirgin şekilde yükseldiğini görüyoruz. Şubat ayı sonunda başlayan ABD-İsrail-İran savaşıyla enerji fiyatları keskin bir şekilde arttı. Hürmüz Boğazı'nın kapatılması küresel enerji arzı açısından risk oluşturmaktadır. Öncü göstergeler küresel iktisadi faaliyette yavaşlama, girdi maliyetlerinde artış ve tedarik zincirlerinde aksamalara işaret ediyor. Mevcut durumda enerji fiyatları yüksek düzeyini koruyor. Gerek ham petrol gerekse doğalgaz fiyatları savaş öncesi düzeylerin oldukça üzerinde seyrediyor. Petrol fiyatlarındaki oynaklık son dönemde azalmış olsa da tarihsel ortalamasının üzerinde. Enerji fiyatları kadar yüksek olmamakla birlikte endüstriyel metal ve tarımsal emtialar kaynaklı olarak enerji dışı fiyatlar da artıyor. Küresel ekonomi önemli bir negatif arz şokuyla karşı karşıya. Daha da yükselen küresel belirsizlik tüketici ve üretici güvenini olumsuz etkiliyor. Başta savaş bölgesinde yer alan ülkeler olmak üzere birçok ekonomide büyüme öngörülerinin aşağı yönde güncellendiğini görüyoruz. 2026 yılında küresel büyümenin belirgin şekilde ivme kaybetmesi bekleniyor. Buna bağlı olarak Türkiye'nin dış talebinin de zayıflayacağını öngörüyoruz. Enerji fiyatlarına bağlı olarak manşet enflasyon küresel ölçekte artmakla birlikte bu duruma küresel anlamda para politikalarının ilk tepkisi sınırlı oldu. Buna karşın, gelişmiş ülkelerde daha önce beklenen faiz indirimlerinin ötelenildiğini görüyoruz, FED'in yıl boyunca politika faizini değiştirmeyeceği fiyatlanırken ECB'nin ise yılın ikinci yarısında politika faizini artırması bekleniyor. Bundan sonraki süreçte savaşın gelişimi, enerji nakliyatındaki aksamaların boyutu ve süresi belirleyici olacak. Enerji arzına ilişkin aksamaların sürmesi durumunda fiyat artışlarının ikincil etkilerini kontrol altına almak ve beklentileri çıpalamak için küresel ölçekte daha güçlü bir para politikası tepkisi gerekebilir. Son dönemde artan belirsizliğe bağlı olarak gelişmekte olan ülke piyasalarından portföy çıkışları gözleniyor. Savaşın seyrinin yanı sıra, 2026 yılı boyunca gelişmiş ülkelerin izleyeceği para politikası da küresel risk iştahı ve portföy hareketleri üzerinde etkili olma potansiyeli taşıyor.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi sizlerle yurt içi makroekonomik gelişmelere ilişkin tespitlerimizi paylaşmak istiyorum. Sıkı para politikamızın hedeflenen bir sonucu olarak talep kompozisyonunda dengeli seyir devam etmekte. Nitekim 2025 yılında tüketimin büyümeye katkısının 2023 yılına kıyasla belirgin olarak gerilediğini, yatırımların katkısının ise devam ettiğini görüyoruz. Küresel ticareti sınırlayıcı tarife ve korumacı önlemlerin etkisiyle 2025 yılında net ihracatın katkısı negatife dönse de sıkılaştırma öncesine göre daha dengeli bir resim mevcut. Yılın ilk çeyreğine dair göstergelere bakacak olursak 2025 yılının üçüncü çeyreğinde gerileyen sanayi üretiminin takip eden iki çeyrekte yatay bir seyir izlediğini, oynaklığı yüksek sektörler dışlandığında ise ilk çeyrekte sınırlı olarak gerilediğini görüyoruz. Diğer yandan, hizmet üretiminin şubat ayı itibarıyla ilk çeyrekte artış gösterdiğini izliyoruz. Bu dönemde ulaştırma ve konaklama gibi hane halkı talebiyle daha yakından ilişkisi olan alt kalemlerde ise hizmet üretimi azaldı. Kapasite kullanım oranı yılın ilk çeyreğinde sınırlı olarak arttı, nisan ayında ise yatay seyir izledi, kapasite kullanım oranı tarihsel ortalamasının altındaki seyrini sürdürüyor. İş gücü piyasasında ilk çeyrekte manşet işsizlik oranının sınırlı gerilediğini görüyoruz. Buna göre işsizlik oranı geçmiş dönem ortalamalarının oldukça altında seyrederken geniş tanımlı göstergeler ise yüksek seviyesini koruyor. İlan başına dair başvurular derlediğimiz veriler de yüksek seyrediyor. Talep koşullarına gelirse altın hariç bakıldığında, perakende satışların önceki çeyreğin sınırlı altında arttığını görüyoruz. Trendinden arındırıp baktığımızda ise perakende satışlardaki ivme kaybı daha belirgin. Çeyreklik olarak yatay seyreden kart harcamaları da talepteki yavaşlamayı teyit ediyor.

İktisadi faaliyet kapsamında nisan ayı dış ticaret verilerinden de bahsetmek isterim. Küresel ticaret ve jeopolitik koşullardaki zorluklara rağmen nisan ayında ihracatta artış, ithalatta ise azalış gerçekleşti. Orta Doğu ülkelerine yapılan ihracat kısmen toparlanırken Afrika, Avrupa Birliği ve Kuzey Amerika ülkelerine ihracat arttı. Yüksek fiyatlar nedeniyle enerji ithalatının artmasına karşın altın ve enerji hariç ithalatta düşüş gözlemlendi. Böylelikle dış ticaret açığı nisan ayında ilk çeyreğe kıyasla geriledi. Tüketim malı ithalatının da yılbaşından bu yana gerilemekte olduğunu görüyoruz.

Enflasyon görünümüne geçmeden önce, cari işlemler dengesi gelişmelerine de kısaca değinmek istiyorum. Cari açık yılın ilk çeyreğinde dış ticaret ve hizmetler dengesindeki görünüme bağlı olarak artmakla birlikte millî gelire oran olarak tarihsel ortalamaların altında kalmayı sürdürdü. Savaşın enerji fiyatlarında tetiklediği hızlı yükseliş mart ayında enerji ithalatında belirgin artışa neden oldu. Bir önceki çeyreğe göre gerileyen altın ithalatı cari dengeye pozitif katkı verdi. Ancak korumacı önlemlerin hâlihazırda küresel talep üzerinde oluşturduğu aşağı yönlü risklere jeopolitik riskler ve enerji fiyatlarındaki artışın faaliyeti sınırlayıcı ikincil etkileri kaynaklı riskler de eklendi. Bu gelişmeler yılın geri kalanında dış ticaret açığı üzerinde yukarı yönlü baskıyı artırıyor. 2026 yılında cari açığın millî gelire oranının uzun dönem ortalamasının altında gerçekleşeceğini öngörüyoruz. Bununla birlikte jeopolitik gelişmelerin seyri her iki yönde de belirsizlik içeriyor.

Saygıdeğer milletvekilleri, şimdi sizlerle enflasyon görünümüne ilişkin güncel değerlendirmelerimizi paylaşmak istiyorum. Nisan ayı itibarıyla yıllık tüketici enflasyonu yüzde 32,4 seviyesinde gerçekleşti. Mayıs 2024'te ulaşılan zirveyle kıyaslandığında enflasyonda belirgin bir düşüş yaşanmakla birlikte enflasyon yüksek seyrini korumakta. Enflasyonun yakın dönemdeki seyrini değerlendirmek için ana eğilim göstergelerine başvuruyoruz. Yıllık enflasyon geçmiş dönem artışları bünyesinde barındırdığından yakın dönem görünümü yeterince yansıtmayabiliyor. Göstergelerin son üç aylık ortalamaları enflasyonun ana eğiliminde bir miktar yükselişe işaret ediyor. Nitekim, yılın ilk dört ayındaki fiyat artışlarına baktığımızda geçen yıla kıyasla enflasyonun temel mal ve hizmet gibi çekirdek gruplarda yavaşladığını ancak gıda ve enerjide yükseldiğini görüyoruz. Yılın ilk aylarında gıda grubu enflasyonu artırıcı yönde katkıda bulundu. Kasım ayında mevsim normallerinin üzerinde seyreden sıcaklıklarla sert bir düşüş gösteren sebze fiyatları olumsuzla dönen hava koşulları sonucunda ocak ve şubat aylarında belirgin biçimde yükseldi. Diğer yandan, mart ve nisan aylarında jeopolitik gelişmelerle yurt içi enerji fiyatlarındaki kayda değer artışlar görüldü. Buna karşın para politikasındaki sıkı duruşun

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 3

etkisiyle hizmet ve temel mal gibi gruplarda yavaşlama devam ediyor. Nisan ayı özelinde ise tüketici enflasyonunun seyrinde enerji, gıda ve giyim fiyatları öne çıktı. Bu dönemde yurt içi enerji fiyatları, birazdan detaylarını paylaşacağım üzere belirgin bir oranda arttı. Akaryakıt fiyat gelişmelerinin etkisiyle ulaştırma hizmetlerinde fiyat artışları güçlü seyretmeye devam etti. Mart ayında görece ılımlı seyreden gıda fiyatları nisan ayında tekrar hızlandı. Temel mal enflasyonu tarafında ise yükselen giyim grubu fiyatları öne çıktı. Ayrıca petrol fiyatlarındaki artışın yansımalarıyla petrokimya ürünleriyle bağlantısı güçlü olan kalemlerde de fiyat artışları izlendi.

Enflasyonun son dönemdeki seyrinde öne çıkan enerji enflasyonuna daha detaylı değinmek istiyorum: 2026 yılı Şubat ayı sonunda Orta Doğu'da başlayan gerilim negatif arz şoklarına yol açarak enflasyonist baskıları artırdı. Yurt içi enerji fiyatları petrol ve doğal gaz fiyatları öncülüğünde hızlandı. Sol panelden izleyebileceğiniz üzere, yavaşlama eğiliminde olan enerji yıllık enflasyonu son iki ayda 19 puan artış gösterdi. Tetiklenen maliyet artışları sonucunda elektrik ve doğal gaz tarifelerinde güncellemeye gidildi. Özellikle doğal gazda meskenler için fazla tüketim yapan hanelerin daha yüksek ödediği kademeli fiyat uygulamasına geçilmesiyle fiyat artışı belirgin oldu. Ham petrol fiyatlarındaki artışların tüketici fiyatlarına olan etkisini sınırlamak üzere akaryakıt ürünlerinde eşel mobil sistemi devreye alındı. Eşel mobil sistemi petrol fiyatlarındaki artışların enflasyona yansımalarını önemli ölçüde sınırladı. Bu etkiyi anlamak için ortalama Brent petrol fiyatının 85 dolara çıktığı bir senaryo düşünelim. Eşel mobilin olmadığı bir durumda bu şok on iki aylık bir dönem sonunda yıllık enflasyonu 4,5 puana kadar yükseldi. Eşel mobil bu şokun enflasyon üzerindeki etkisi 1,3 puanla geriliyor. Bununla birlikte eşel mobilin petrol etkisinin petrol fiyatlarının seviyesine bağlı olarak değişkenlik gösterdiğini not etmek gerekir. Özellikle içinde bulunduğumuz dönem gibi büyük şok dönemlerinde motorindeki fiyat artışları küresel rafineri marjlarının seyriyle ham petrol fiyatlarının ima ettiğinden olumsuz yönde ayrışabiliyor.

Bu noktada ana eğilimin önemli bir bileşeni olan hizmet enflasyonu üzerinde durmak istiyorum: 2025 yılında hizmet enflasyonunun yüksek seyrinde kira ve eğitim hizmetleri önemli oldu. Bu 2 kalemde de geçmiş enflasyona endeksleme eğiliminin rolü yüksek. Bununla birlikte son bir yıllık dönemde her 2 kalemde de enflasyonda önemli düşüşler yaşandığının altını çizmek gerekir. Bu durum birazdan anlatacağım gibi hizmetlerde süregelen ataletin güç kaybetmeye başladığını haber veriyor. Kira ve eğitim dışında kalan hizmet kalemlerinde ise tüketici enflasyonuna daha yakınsamış bir resim göze çarpıyor. Bu bağlamda hizmet enflasyonu üzerinde önümüzdeki dönemde etkili olabilecek bazı faktörlere değinmekte fayda var: Kira tarafında gerek mevsim etkilerinden arındırılmış yakın dönem kira verileri gerekse yeni yayımlamaya başladığımız Yeni Kiracı Kira Endeksi enflasyonda eğilimin aşağı yönlü olduğuna işaret ediyor. Örneğin, mart ayı itibarıyla yeni kiralalarda yıllık artış oranı yüzde 34,4'le mevcut kira enflasyonunun oldukça altında. Eğitim tarafında ise fiyat ayarlamalarına dair düzenlemelerde geçmiş yirmi dört ayın enflasyonu yerine on iki ayın etkisini yansıtacak şekilde değişikliğe gidilmesini önemli buluyoruz. Bu değişikliklerin geçmiş enflasyona endeksleme mekanizmasının görece zayıflatarak dezenflasyon sürecini desteklemesini bekliyoruz. Bu düzenleme değişikliğinin 2026 yılı için ima ettiği rakamlar eğitim tarafında dezenflasyonda belli bir alan olduğunu gösteriyor. Nitekim yansıda sağ panelden görebileceğiniz üzere eğitim sektöründe yılın ilk 4 ayındaki birikimli fiyat artışları bu beklentimizi destekler nitelikte.

Bu bölümde son olarak enflasyon beklentilerinin seyrine ve öne çıkan risklere değinmek istiyorum: Bir önceki sunum dönemiyle kıyasladığımızda, enflasyon beklentilerinin arzu ettiğimiz ölçüde gerilemediğini görüyoruz. Beklentiler hâlen enflasyon tahminlerimizin üzerinde seyrediyor. Yılın ilk aylarında gıda fiyatları yüksek seyretti, sonraki dönemde ise Orta Doğu'daki gelişmeler enflasyon görünümü üzerinde belirsizliğe yol açtı, buna istinaden enflasyon beklentilerinde bozulma gördük. Bu dönemde jeopolitik gelişmelerin olası ikincil etkileri önem taşımakta. Gerilimin ne kadar süreceği enflasyon görünümü açısından kritik bir risk unsuru.

Saygıdeğer milletvekilleri, konuşmamın bu bölümünde para politikası duruşumuz ve finansal koşulları hakkında bilgi vereceğim.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Piyasa katılımcıları kim, hane halkı kim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Karahan, "Piyasa katılımcıları kim, hane halkı kim?" diyor Sayın Ağbaba.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Hane halkı, vatandaşlara anket yapılıyor; piyasa katılımcıları da işte, çeşitli finansal kuruluşların baş ekonomistleri ya da ilgili kuruluşları.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Aynı ülkede yaşıyorlar değil mi Sayın Karahan? Aynı ülkede mi yaşıyorlar? Birisi yüzde 70 birisi yüzde 27 ya, onun için merak ettim.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - İzninizle devam ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Karahan, devam edin.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Evet, devam ediyorum.

2026 yılı Ocak ayında para politikası adımlarımızın büyüklüğünü gözden geçirdik ve politika faizini 100 baz puanlık bir indirimle yüzde 37 seviyesine getirdik ancak şubat ayı sonunda Orta Doğu'da başlayan gerilim kaynaklı artan belirsizlikler, konuşmamın başında vurguladığım gibi, ham petrol, doğal gaz ve emtia fiyatlarında yüksek oynaklıklara ve artışa neden oldu. Söz konusu unsurların enflasyon görünümü üzerinde oluşturabileceği riskleri sınırlamak amacıyla zamanlı bir şekilde bazı tedbirler aldık. Bu kapsamda 2 Mart itibarıyla bir hafta vadeli repo ihalelerine ara vererek ağırlıklı ortalama fonlama maliyetinin yüzde 40'ta oluşmasını sağladık. Ayrıca döviz piyasasının sağlıklı çalışması, döviz kurlarında gözlenebilecek oynaklıkların engellenmesi ve döviz likiditesinin dengelenmesi amacıyla Türk lirası uzlaşmalı vadeli döviz satım işlemlerine başladık. İvedilikle attığımız bu adımlar piyasa oynaklıklarının sınırlı kalmasında etkili oldu.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 4

Devam eden süreçte Türk lirası ve döviz piyasalarına ilişkin adımlarımızı sürdürdük. Mart ayı başında likidite senedi ihraç ettik. Bankaların Türk lirası ve döviz likidite yönetimlerine katkıda bulunmak amacıyla 31 Mart tarihinden itibaren geleneksel yöntemle alım yönlü swap ihaleleriyle Türk lirası fonlama yapmaya başladık. Bu süreçte enflasyon görünümü üzerinde oluşabilecek riskleri sınırlamak amacıyla sıkı politika duruşumuzu koruyarak mart ve nisan aylarında politika faizini sabit tuttuk.

TL mevduat, kredi büyümesi ve likidite yönetimi odaklı makro ihtiyati tedbirleri sıkı para politikası duruşumuzu desteklemek üzere uygulamaya devam ediyoruz. TL mevduat payını artırmayı hedefleyen düzenlemeleri finansal koşullara göre revize ederek uyguluyoruz.

KKM hesaplarının açılması ve yenilenmesi uygulamasını 2025 yılında sonlandırmıştık, bu hesaplarda çok sınırlı bir bakiye kaldı. Kredi büyümesindeki dalgalanmaları yönetmek için büyüme sınırlarını kullanıyoruz. Son dönem jeopolitik gelişmeler sonrasında olduğu gibi, aktif likidite yönetimi politikamızla parasal aktarım mekanizmasını güçlendiriyoruz. 2025 yılının ikinci yarısından itibaren politika faizinde yapılan indirimler şubat ayı sonundaki jeopolitik gelişmelere kadar olan dönemde mevduat ve kredi fiyatlamalarına beklentilerimiz ölçüsünde yansdı. Bu dönemde politika faizinde 9 puan indirim yapılırken kredi ve mevduat faizlerindeki düşüş 9-10 puan arasında gerçekleşti. Son dönemde aldığımız kararlar sonucunda ağırlıklı ortalama fonlama maliyeti 3 puan arttı. Bu dönemde TL ticari kredi ve mevduat faizleri 3 puan, tüketici kredisi faizleri ise 4 puan kadar yükseldi.

2023 yılının Ağustos ayında yüzde 30 seviyelerinde olan Türk lirası payı uyguladığımız politika çerçevesinin etkisiyle 2024 yılının sonunda yüzde 60 seviyelerine yükseldi. 2025 yılından itibaren ise kıymetli maden fiyatlarındaki hızlı yükseliş ve artan jeopolitik riskler sonucunda TL payı zaman zaman dalgalanmakla birlikte sıkı para politikası duruşumuz yurt içi yerleşiklerin TL mevduat tercihinin korunmasında rol oynadı. Nitekim Türk lirası mevduatın payı yüzde 59'la tarihsel ortalamasına yakın seviyede kalmaya devam ediyor, yatırım fonlarını da dâhil ettiğimizde bu görünüm değişmiyor. Yaşanan jeopolitik gelişmeler sırasında hane halkında döviz talebi oluşmadı. Mart ayının son haftasında altın fiyatlarında görülen hızlı gerileme hane halkının altın talebinde bir yükselişe yol açtı ancak takip eden dönemde altın fiyatlarının daha dengeli bir patikaya oturmasıyla birlikte bu talebin sona erdiğini görüyoruz. Döviz tarafında ise satış eğilimi devam ediyor.

Toplam kredi büyümesinde 2025 yılının Aralık ayından itibaren bir miktar artış görüldü. Bu gelişmede bankaların bilanço dönemleri gibi bazı mevsimsel faktörlerin de etkisi bulunuyor, bununla birlikte kredi büyümesi kompozisyonunda Türk lirası lehine gelişim korunuyor. Kredi büyümesindeki yükselişin ticari kredilerden geldiğini görüyoruz. 2025 yılı son çeyreğinden itibaren TL ticari krediler önceki ayların üzerinde bir performans sergileyerek aylık ortalama yüzde 3'ün üzerinde büyüdü, YP ticari kredilerde dönemsel kullanımların da etkisiyle benzer şekilde büyüme oranı önceki dönemlerin üzerinde gerçekleşti. Ticari kredi büyümesinin dezenflasyon patikasıyla uyumlu seyrini sağlamak amacıyla ocak ayında yabancı para kredi büyüme sınırını düşürdük, mart ayında TL ticari kredilerde istisnaların kapsamını daralttık. 2025 yılında güçlü seyreden bireysel kredi büyümesi 2026 yılında atılan adımların etkisiyle bir miktar geriledi, büyüme kompozisyonu ise iyileşti. İhtiyaç ve kredi kartı büyümeleri gerilerken konut kredisi büyümesi hızlandı. Bu gelişme iç talepteki dengelenmeye ve finansal sistemde aktif kalitesi risklerinin yönetilmesine katkı veriyor. Ticari ve bireysel kredilerde TGA oranları bir miktar artmakla birlikte ticari kredilerde tarihsel ortalamasının altında kalmaya devam ediyor. Bireysel tarafta ise kredi kartı borçlarında TGA oranı tarihsel ortalamasına yakinken ihtiyaç kredilerinde tarihsel ortalamasının sınırlı üzerinde olduğunu görüyoruz.

Savaş döneminde artış kaydeden risk ve oynaklık göstergelerinde ateşkes görüşmeleri sonrasında gerileme yaşandı. Jeopolitik gelişmeler sonucu 27 Martta 155 milyar dolara gerileyen brüt rezervler, takip eden dönemde 16 milyar dolar artış göstererek 24 Nisanda 171 milyar dolara ulaştı, swap hariç net rezervler ise 17 milyar dolar artışla 36 milyar dolara yükseldi.

Saygıdeğer milletvekilleri, jeopolitik gelişmelerin de neden olduğu arz şokları dezenflasyon sürecini olumsuz etkiliyor ancak bu durum fiyat istikrarına ulaşma yolundaki kararlılığımızı değiştirmeyecek. Yaşanan gelişmelerin orta vadeli enflasyon görünümü üzerindeki yansımaları para politikası duruşumuzla şekillenecek. Bu bağlamda, fiyat istikrarı sağlanana kadar sıkı para politikası duruşunu sürdüreceğimizi belirtmek isterim çünkü unutmamalıyız ki fiyat istikrarı, sürdürülebilir büyüme ve toplumsal refah artışı için ön koşuldur.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamı burada bitirirken hepinize teşekkür ediyorum, saygılarımı sunuyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi, grupların sözcülerinden başlamak üzere sayın milletvekillerine söz vereceğiz, ondan sonra Komisyon üyesi olmayan milletvekillerimize söz vereceğiz, sonrasında değerlendirmemizi bitireceğiz.

İlk olarak Sayın Ağbaba, buyurun lütfen.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Yine, 2021 yılının sonunda bir Plan ve Bütçe Komisyonu toplantısında "kur korumalı mevzuat" diye bir sistem uydurdunuz ve buradaki AK PARTİ'li arkadaşlar elleri şişinceye kadar alkışladılar. Dolar 18 liradan 12 liraya düştü, davullar zurnalar çalındı, o gün hepiniz alkışladınız, "nas" dediniz. Tabii ki inanç da var ama nassa da uymadınız siz yani işinize gelince nas, işinize gelince faiz.

Bakın, arkadaşlar, bir gazeteci arkadaşın hazırlamış tabloyu size göstereyim. Toplam maliyeti, devlete maliyeti, memlekete maliyeti 2,643 trilyon yani bizim şu anda, 2026'da ödediğimiz faizle aynı miktar; olan vatandaşa oldu, olan bu memleketin parasına oldu. O gün bir müddet döviz baskıladınız ama şimdi dolar 45 lira, euro 52 lira seviyesinde devam ediyor; bunun bedelini de ülke ödedi.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 5

Şimdi -Sayın Merkez Bankası Başkanımıza da söylemek isterim- bu 200 TL eskiden 131 dolar yaparken 200 TL 5 doları alamıyor, 5 dolar şu anda 220 TL; Türkiye ekonomisinin geldiği nokta bu. Yine, elimde 1 euro var, şimdi bu 1 euro 50 TL'yle alınmıyor arkadaşlar. Hepimizin bildiği gibi bu Türk lirası hem AK PARTİ'lilerin hem MHP'lilerin hem CHP'lilerin hem DEM'lilerin, hepimizin itibarıdır. Nasıl ki pasaport itibarımızsa Türk lirası da hepimizin itibarıdır, maalesef bu itibar yok oldu. Şimdi, sadece Sayın Karahan'a söylemek ya da yüklenmek doğru olmaz çünkü beş yılda değişen 5'inci Merkez Bankası, dünyada böyle bir değişim var mı merkez bankalarında; onu merak ediyorum. Yani Türkiye kadar hızlı Merkez Bankası değiştiren bir kurum var mıdır, onu da sizlere sormak istiyorum.

Tabii, döviz kuru, vatandaş için yüksek ama sanayici için düşük, bugün Türkiye'nin yaşamış olduğu sorunlardan biri de bu. Maalesef döviz kurunun düşüklüğünden dolayı, artan maliyetlerden dolayı özellikle emek gücü yoğun iş kollarında tekstil başta olmak üzere, ekonomisi bu işlere dayalı memleketler büyük zorluklar yaşıyor. Örneğin Malatya ilinde yaklaşık 15 bin kişinin işsiz kaldığını, çok büyük firmaların Mısır'a fabrikalarını taşıdığını biliyoruz.

Şimdi, tabii, geçtiğimiz yıl Sayın Başkan bir demecinde "yastık lobisi" diye bir şey söylemişti. Sizin söylediğiniz rakam çok abartılı gelmişti ama bana şimdi 500 milyar değil, 1 trilyon civarında yastık altı olduğu söyleniyor. Yastık altı, birazdan o konuya geleceğim.

Şimdi, değerli arkadaşlar, bakın, oranlara baktığımız zaman, "Nereye yatırım yaparsınız?" denildiği zaman maalesef "Altına yatırım yaparım." diyenlerin oranı yüzde 48 seviyesinde, "Faize yatırım yaparım." diyenlerin oranı ise yüzde 4,5-5 seviyesinde; bu da ülkenin aslında gerçeğini gösteriyor. Nasıl gerçeğini gösteriyor? Bakın, hukuk sisteminin olmadığı yerde insanlar ne olur ne olmaz diye daha dün en yakın olduğunuz iş adamlarının birden malına çökebiliyorsunuz. Bu 19 Marttan beri yaşanan sürece baktığımız zaman, en çok aslında Merkez Bankasını ilgilendiriyor, ki sorularımızdan birisi de budur, 19 Mart darbesinden sonra ne kadar Merkez Bankası döviz sattı, eridi; bu İsrail, Amerika, İran savaşından sonra ne kadar döviz sattık, onu merak ediyorum. Bakın, iş adamlarının mallarına el konuluyor, çökülüyor resmen yani belediye başkanları belediye başkanlığı dönemindeki mallarından dolayı değil, atalarının, dedelerinin mallarına da el konuluyor ya da iş adamlarının belediyelerle iş yaptığı döneme ilişkin mallarına el konulmuyor, ta yetmiş seksen yıl önceki mal varlıklarına el konuluyor. Geçen yıl bu konuları konuştuk, örneğin Can Holding meselesini konuştuk, Can Holding şimdi serbest bırakıldı. İşte çok çeşitli iddialar var, biz herkesin tutuksuz yargılanmasını istiyoruz. İşte, Ciner Grubunun mal varlığına el konuldu değerli arkadaşlar, bu mal varlığına el konulma meselesi hepimizi ilgilendiriyor. Siz bu grupların mallarına hukuksuzca, bir yargılama sonucu olmadan yani suçtan bir gelir elde ediyorsa vallahi el de konulsun, ceza da görsün ama bir suç yokken, suç kanıtlanmamışken, yargı kararı yokken el koyuyorsunuz, sonra kaldırıyoruz. Örneğin, Ciner Grubunun mal varlığına el koyma kararı kaldırıldı ama bunu gören bir yabancı yatırımcı, bunu gören ülkede sanayicilik yapan, iş adamlığı yapan kimse bu memlekette parasını tutar mı? Onları en iyi siz biliyorsunuz.

Bakın, arkadaşlar, bu İBB borsası diye bir şey var, daha önce FETÖ borsası vardı. FETÖ borsası nasıl? Zenginsen, paran varsa parayı basıyorsun o işten kurtuluyorsun. Örnekleri var mı? Yüzlerce örneği var. Burada da aynı şekilde iş adamlarına baskı yapılıyor eğer İBB'yle tesadüfen yolları kesişmişse baskı yapılıyor "Bak ya mal varlığına el koyarım ya da şu kadar para verirsin." diyor. Bu, kamuoyuna çok yansıyor. Bunun bedelini kim ödüyor? Bunun bedelini sadece o iş adamları ödüyor, bütün memleket ödüyor, kimsenin buraya yatırım yapacak hevesi de kalmıyor, gücü de kalmıyor. Baktığımız zaman Türkiye'nin Yunanistan'dan ev alma oranlarına, Londra'ya giden paralara baktığımız zaman her yıl yükseldiğini görüyoruz.

Tabii, Merkez Bankasının Şubat 2026 Enflasyon Raporu'na bakıldığı zaman 15 ila 21 rakamı tahmin edilmiş, ortalama 16 gibi gözüküyor ama nisan ayı enflasyonu birlikte 4,18, yıllık enflasyon yüzde 32,37, yıl başından bu yana yani ilk dört ayda yakalamış durumdayız. Değerli arkadaşlar, bu rakamlar önemli, yılın ilk dört ayında bunu yakalamış durumdayız. Aynı ay yine 3 farklı enflasyon var: ENAG'ınki ayrı, İTO'nunki ayrı, TÜİK'inki ayrı. İTO ile TÜİK bu dönem birbirine yaklaşmış durumda, ENAG'la biraz daha devam ediyor. Ama bu rakamları tahmin yerine Sayın Başkan, ben hem ekonomiden sorumlu Mehmet Şimşek'e de söyledim hem Cumhurbaşkanı Yardımcısına da söyledim: Bu TÜİK'i falan yormayın, siz de yorulmayın tahminle ilgili, tutturamıyorsunuz. Örneğin, eşiniz çalışıyor mu, çalışmıyor bilmiyorum, çalışıyorsa da eşinize sorun, deyin ki: "Enflasyon tahmini ne kadar?" "Domatesi geçen sene kaçta alıyordun, bu yıl kaçta alıyorsun?" "Ayakkabıyı kaçta alıyordun, bu yıl kaçta alıyorsun?" En iyi tahmini yapacak ne Merkez Bankası ne TÜİK, hepinizin eşleri, evdeki gıda ürünlerini alan, en iyi tahmini onlar yapar, onu söyleyeyim ben size. Dolayısıyla, size de önerim bu.

Şimdi, yıllık enflasyon beklentisi 51,56; yüzde 40,7'le en çok artış gıdada denmiş. Yüzde 38 yakıt ve enerjide denmiş. "On iki ay sonra konut fiyatı ne kadar artar?" demişler, yüzde 35 çıkmış. Dolar beklentisi 52 çıkmış. Gelelim, "On iki ay sonra enflasyon mevcut enflasyonun altında mı üstünde mi olur?" diye sorulmuş. Altında olanların diğerlerine oranı yüzde 14. Yani "On iki ay sonra enflasyon mevcut enflasyonun altında." diyenlerin oranı yüzde 14; "Üstünde olur." diyenlerin oranı yüzde 71. Yani kimse size inanmıyor, kimse. Sayın Fatih Bey, şahsınıza değil, bu ekonomi yönetimine inanmıyor. Memleketin yüzde 71'i yani 10 kişiden 7 kişisi bu rakamlara inanmıyor. AKP'ye oy verenin de MHP'ye oy veren seçmenlerin de bunlara inanmadığını söyleyelim.

Şimdi, biraz önce söyledim, "Kur enflasyon beklentiniz dışında nakit varlığımızın olduğu takdirde neye yatırım yaparsın?" diye sorulmuş. "Vadeli mevduata yatırım yaparım." diyenlerin oranı yüzde 4. Bu ne oluyor? Paraya güvenmiyor. Başka neye güvenmiyor? "Ya, ne olur, ne olmaz." diyor. Yani 10 bin lirası olan da korkuyor devletten, "Ya, parama el koyarsa." diyor. Geçen gün pazarda geziyorum. "Yatırımı nasıl yapıyorsunuz?" demiş, işte, "Yastık altına para atıyor." "Altın almıyor musun?" "Altına gücümüz

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 6

yetmiyor." diyor. 1 çeyrek altın olmuş 12-13 bin lira. Ne yapıyor? İşte, "Cepte gezdiriyorum." "Niye bankaya yatırmıyorsun?" dedim. Dedi ki: "El koyarlar." Ya, senin parana niye el koysunlar, 10 bin liraya. Yani sıradan vatandaş bile bundan korkar duruma geldi. Vallahi, ciddi söylüyorum, inanın buna. Bakın. bunu siyaset yapmak için söylemiyorum, vallahi diyorum ya. Millet var ya, millet bak...

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Hep pazardayız biz.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yahu, ben gördüğümü söyleyeyim. İnşallah, Yaşar Bey, bir gün pazara çıkar sen de görürsün bunları.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Teknede değil, pazardayız.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yahu, ben teknede kendi paramla eğleniyorum, kendi paramla, sizin gibi, onun bunun teknesine binmiyorum.

Bakın, arkadaşlar, bak, ne o Habertürk'ün Genel Yayın Yönetmeninin ismi neydi? Mehmet Akif'in arkadaşlarının bize laf söylemeye hakkı yok. Rümeysa'nın arkadaşlarının bize laf söylemeye hakkı yok. Konuşurken haddinizi bilin! Rümeysa'nın arkadaşları, ne bileyim, işte, partiler yapan ya da TGRT'nin eski yöneticisi var ya, TGRT'nin CEO'su, hani bir görüntüleri çıktı ya, bir o görüntüleri hatırlayın. Hani bir erkek arkadaş vardı ya, onları hatırlayın, bize laf söylemeyin, tamam mı? Biz eşimizle dostumuzla tatil yaptık, kendi paramızla tatil yapmışız.

Siz Mehmet Akif'in arkadaşları, Rümeysa'nın arkadaşları, TGRT'nin CEO'sunun arkadaşları bize laf söyleyemez!

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Kim o, onlar kim?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Ağbaba, süreniz bitti.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) - Yani bunların arkadaşları mı söyler?

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Arkadaşlar, bir saniye durun.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Hiç utanacağımız bir şey yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Siz konunuzu tamamlayın.

Arkadaşlar...

Sayın Ağbaba, süreniz bitti.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Ne yapayım? Konuyu konuşamadım ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Değerli arkadaşlar, bakın, burada ciddi bir toplantı yapıyoruz.

Şimdi, meseleyi bırakın.

Sayın Ağbaba, buyurun.

İki dakika...

VELİ AĞBABA (Malatya) - Sözümü bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun iki dakika.

VELİ AĞBABA (Malatya) - Yani Sayın Başkan, şunu söylemeye çalışıyorum: Kur korumalı mevduat sisteminde Türkiye göçmüş, maalesef paranın itibarı kalmamış, pasaportumuzun itibarı kalmamış. Millet tam o rakamı söylüyordum, lafa girdiniz, neydi orada? "Vadeli mevduata yüzde 4 yatırım, altına yüzde 48,4 yatırım, yüzde 33'ü ev, dükkân ve arsa alırım." diyor. Yani sizin tabii, sunum yaparken de birçok gerekçeyi gösterdiniz, yavaş yavaş da bu işin siyasetini, dilini öğrenmeye başlamışsınız. Burada çok siyasetçi dinlediğimiz için. Ne diyorlar? Bizim suçumuz yok, dolar lobisi, faiz lobisi, kış lobisi, don lobisi, yastık lobisi... Siz de işte, yazın sıcaklıkların düşmesi, kışın sanki şubatta, ocakta kar yağması beklenilmemiş gibi memlekette, "Yoğun kar yağışı olduğu için sebze fiyatları arttı." diyorsunuz ama maalesef bu şekilde gitmediğini söylemek lazım.

Size söylüyorum: Siz 5'inci Merkez Bankası Başkanısınız, 4 Hazine, Maliye Bakanı geçmiş. Biz, asla burada CHP Grubu olarak bürokratlara polemige de girmiyoruz, bürokratlarımıza bir şey söylemiyoruz ama bu atamanın altına imza atanın da ilk sandıkta gideceğine inanıyorum.

Sunumunuz için teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Sayın Oluç, buyurun.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Merkez Bankası Başkanı ve değerli bürokratlar; hoş geldiniz, sunumunuz için teşekkür ederiz.

Talihsiz bir zamanda geldiniz yani enflasyonun açıklanmasından hemen sonra. Hakikaten biraz talihsiz bir zaman ama inşallah bu talihsiz zamanlar istikrara kavuşmaz fakat baktığımızda, enflasyon, TÜİK enflasyonu mart ayının acısını çıkardı nisan ayında; yüzde 4,18. Geçen yıl nisanda yüzde 3 civarındaydı ve yıllık enflasyon da 32,37'ye yükseldi, siz de söylediniz. Bu öyle azımsanacak, önemsenecek, umursamıyormuş gibi yapılacak bir dönüş değil, herhâlde onun farkındasınız yani ciddi bir dönüşle, yukarıya doğru dönüşle karşı karşıya kaldı Türkiye. Yıllık oran yönünü belirgin olarak yukarıya çevirdi. Geçen yıl gine mayıs, haziran, temmuz, ağustos aylarına baktığımızda o oranlar 1,5 ile 2 arasında değişiyordu. Bu yıl aynı artışları beklemek yani yüzde 1,5-2 arasında artış beklemek önümüzdeki dört ay boyunca pek mümkün görünmüyor yani yanılırsak tabii ki bunu söyleriz ama yıllık oranın en azından önümüzdeki dört ay boyunca da yukarı doğru gideceğini öngörmek yanlış olmaz.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 7

Şimdi, dolayısıyla ciddi bir durumla karşı karşıyayız. Tamam, savaş, savaşın etkisi elbette ama yani hep bir bahane bulabiliyoruz bu duruma yani yapıştı kaldı bu enflasyon, yapışkan bir enflasyon hâline döndü. İşte, daha önce kuraklıktı, sonra seldi, şimdi savaş, böyle bir durum ekonomideki gidişatın çok hayırlı olmadığını gösteriyor.

Şimdi, 2026 yılına yüzde 16'lık bir enflasyon hedefiyle girdi Merkez Bankası, bu düzeydeydi ama genel olarak baktığımızda hem Komisyon içinde de konuşuyorduk ama piyasada da bakıldığında yüzde 20'nin altına ineceğine dair pek bir beklenti yoktu. Tahminler yüzde 20 ile 25 arasında oynuyordu. Savaşın patlak vermesiyle tahminler tabii ki arttı yani 25-30 aralığına çekildi, şimdi ise yani savaşın ilerlemesi ve ne kadar süreceğine dair bir öngörünün olmaması nedeniyle 30-35 aralığına doğru da tahminler yükseliyor görünen. Siz 14 Mayıs'ta açıklayacaksınız ikinci enflasyon raporunu. Hemen bu bağlamda bir soru da sormuş olayım: Yeni bir enflasyon hedefi açıklamayı düşünüyor musunuz yani bu gelişmeler sonucunda?

İkincisi, gine bir soruyla başlayacağım yani tabii sizin o konuda en azından politik açıdan çok bir şey söylemenizi beklemiyorum ama iktidara yakın bir gazete var Yeni Şafak isimli, biliyorsunuz. Sizi ve Sayın Şimşek'i hedef tahtasına oturttu Yeni Şafak son zamanlardaki manşetleriyle. Sizleri faiz oranlarını düşürmediğiniz için suçluyorlar, eleştiriyorlar. Yeni Şafak'taki bu yayın politikası sonucunda Hükümetin -kabinenin diyeyim- enflasyonla mücadele programına desteğinde bir sorun olduğunu düşünüyor musunuz siz Merkez Bankası olarak? Böyle bir tespitiniz var mı? Siz 22 Nisan'daki Para Politikası Kurulu toplantı özetinde şöyle bir cümle kurdunuz: "Son dönem gelişmelerin de etkisiyle enflasyon görünümünde belirgin ve kalıcı bir bozulma olması durumunda para politikası duruşu sıkılaştırılacaktır." dediniz. Nisan ayı enflasyonunun beklentinin üzerinde çıkması üzerine faiz artırımına gitmeyi düşünüyor musunuz? Bir de yıllardır hep siz de birkaç kere sunumunuzda söylediniz bu ekonomi yönetimi olarak enflasyonun orta vadede yüzde 5'lere çekilmesi... Bu orta vade gittikçe uzuyor belli ki bu orta vadenin nasıl gelişeceğine dair, nasıl şekilleneceğine dair öngörüleriniz nedir? Bu soruyu da sormak istiyorum.

Yani zor bir dönem gerçekten, doğru, şunu hani söylemek yanlış olur, yani "Savaşın Türkiye ekonomisine bir etkisi yoktur." diye bir şey söylenemez; elbette ki var. Önümüzdeki günlerde artacaktır, ihracat ve ithalat rakamlarına baktığımızda bunu görüyoruz. Cari açık nereye dayanacak, bu henüz belli değil, bunun sonuçları olacak şüphesiz ekonomi üzerinde. Yani turizmde şu anda belki çok fazla etkisi görünmüyor beklentilerin tersine, olumsuz anlamda diyorum, fakat böyle bir ihtimal yok sayılamaz; savaş daha da derinleşirse bölgede, turizm de etkilenecektir. Dolayısıyla, bir bütün olarak baktığımızda, ekonominin üzerinde savaşın gölgesi ciddi bir sorun yaratıyor elbette ki. Fakat hakikaten ekonomi yönetiminin bu etkiyi azaltacak bir ferasete sahip olup olmadığı çok tartışmalı maalesef; ben tabii ki bürokrasiyi kastetmiyorum, daha çok politik olarak bu açıdan bakıyorum. Yarın da sizi ilgilendiren bir konu değil şüphesiz, burada tartışacağız, yeni bir torba yasa var, orada da bir kez daha bunu görmek mümkün olacak. Yani zor bir zamandan geçiyor ekonomi ama dediğim gibi, bu zor zamanda bu verilerin sonuçlarını değiştirecek adımları ekonomi yönetiminin atacağına dair çok belirgin bir örnek görünmüyor maalesef şu anda. Bunu da dile getirmiş olayım ama bunun muhatabı tabii Merkez Bankası değil, AK PARTİ Grubu daha çok, onlar herhâlde buna cevap verirler.

Tekrar sunumunuz için teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum Sayın Oluç.

Şimdi de Sayın Usta.

Buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankasının Sayın Başkanı ve değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepimizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, ilk önce sunumunuzla ilgili olarak Sayın Başkan, geçmişte de böyleydi zaten de ama ben bunun çok temel bir problem olduğunu düşünüyorum. Sunumunuzda tabii olanı biteni anlatmaya çalışıyorsunuz fakat hiç politika önerilerinde bulunmuyorsunuz. Yani kendi yapacağınız işle ilgili elbette politika önerisinde bulunmanızı istemem zaten, o politikayı kendiniz üretiyorsunuz ama sizin dışınızda bir kısım alanlar var Türkiye'de.

Şunu herhâlde anlamış olmamız lazım arkadaşlar: Evet, Merkez Bankasının temel görevi fiyat istikrarını sağlamak ve korumak, işte enflasyon varsa aşağı çekmek, işte bunun yanı sıra zaman zaman finansal istikrar filan... Ama yani Türkiye'de enflasyonun yalnızca Merkez Bankası tarafından düşürülemeyeceği konusunun biliniyor olması lazım artık. Yani bu bütün dünyada böyle olduğu gibi, Türkiye'de çok daha fazla böyle. Birazdan vaktimiz oldukça konuşacağız, bir sürü faktör var. Ama öyle bir algı yaratıyorsunuz ki sunumlarınızda Sayın Başkan, sizden önceki Başkanlar da böyleydi, bu temel bir problem; bu, Merkez Bankasının tabii ki bağımsız olmamasından kaynaklanan bir problem, Türkiye'de, maalesef, bağımsız çalışmamasından kaynaklanan bir problem. Öyle bir algı yaratıyorsunuz ki sanki sadece bu işi yapacak olan kurum Merkez Bankasıymış gibi. Şimdi sunumunuzda yine o var, hâlbuki kendi dışınızda alanlar var, maliye politikası var. Yani en azından bize şu çerçeveyi sunmanız lazım: Bursası Plan ve Bütçe Komisyonu; burası ödeneklere karar veriyor, gelire karar veriyor; yani ne kadar harcayacağız, ne kadar gelir yapacağız; bu Komisyona bilgi sunmaktan kasıt esasında bu. Şunu demeniz lazım bize: "Ey Plan ve Bütçe Komisyonu, ey Parlamento; bakın, benim bu enflasyonu hedeflediğim seviyeye düşürebilmem için maliye politikası çerçevesinde şöyle olması lazım." demeniz lazım. Biz bunları sizden duyamıyoruz hiç bir zaman. Olmaz. Mesela, ben bu soruyu Cumhurbaşkanı Yardımcısına da sordum, Sayın Mehmet Şimşek'e de sordum. Siz geleli iki yıl oldu yaklaşık değil mi, iki yılı geçti göreve geleli ama bu program başlayalı da ne kadar oldu?

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 8

Üç yıl oldu, otuz beşinci ayındayız. Şimdi, onunla ilgili bir grafiğimiz var, onu da göstereceğiz. O grafiği de açalım arkadaşlar. Benim fazla grafiğim yok, sadece 2 tane grafiğim var.

Şimdi otuz beşinci ayındayız programın. Bize bir tane, Allah rızası için örnek verin, "Yapısal reform mahiyetinde bu programı destekleyecek şu iş yapılmıştır." deyin, bize 1 tane örnek verin. Bunu soru olarak da kabul edin lütfen. 1 tane örnek istiyorum. Ha, 1 tane yapısal reform yapmak Türkiye'de hiçbir sorunu çözmez ama bakın, 1 tane dahi bana örnek veremeyeceksiniz. O zaman şunu söylemeniz gerekiyor: "Benim bu programımın, enflasyonla mücadele programımın başarılı olabilmesi için kamu maliyesi tarafının şöyle olması lazım." Özellikle devlet harcamaları ayağına ilişkin çok sıkılaştırma ihtiyacı var. Burada bir sıkılaştırma yok; devletin, hani o, saltanatı, şatafatı dediğimiz harcamalarda. Emekli maaşlarının kesilmesini, efendim, memur maaşlarının kesilmesini demiyorum. Oraya da geleceğiz yani orada yaptığınız politikalar tamamen yanlış.

Türkiye'yi okuyamıyorsunuz, kusura bakmayın, gerçekten okuyamıyorsunuz. Bak, ben de yıllardır bu işlerin içerisinde oldum; evet, normal bir zamanda olsa dememiz gereken şey: "Income policies" sıkı olsun, bilmem ne ama ya, bu millet yani şu anda emeklilerin yüzde 80'i açlık sınırının altında, çalışanların yüzde 50'si açlık sınırının altında gelir alırken hâlâ "Ücret politikası sıkı olsun." demenin kime ne faydası var, ben bilmiyorum bu kadar sıkışmışlık içerisinde. Hani böyle bir "V" krizi yaşıyor olsak problem değil, uzun süredir Türkiye krizde, alım gücü ciddi bir şekilde düşüyor ama bunu kimi zaman açık, kimi zaman zımnî bir şekilde söylediğiniz tek yer burası ve orası yanlış bir yer; kusura bakmayın, bana göre yanlış. Bunu iyi analiz ettirmeniz lazım. Buradan değil, devlet harcamalarını kısın kardeşim, cari giderlerini kısın. 1 trilyon liranın üzerinde devletin cari gideri var. Yani "Şu saltanatı, şatafatı bir bıraksın devlet." demeniz lazım. Bunu uygun bir şekilde, benim gibi söylemezsiniz, kendi üslubunuzla söylersiniz ama buna ilişkin sizden bir tane öneri göremiyoruz, bir tane yapısal reform öneriniz yok, sunumunuzda da yok, açıklamalarınızda da yok; enflasyon raporu sunuyorsunuz, onlarda da yok; olmaz.

Dolayısıyla, sizin kabahatiniz şu: Bakın, ben gerçekten bugünkü Merkez Bankası yönetimi hatta Hazine ve Maliye Bakanlığı... Çünkü daha kötülerini gördüğümüz için çok yıpratmak, bütün sorumluluğu da sizin üzerine bırakmak filan istemiyorum ama şu algıyı siz de yaratıyorsunuz; hem bizim de muhalefetin biraz desteğini alarak şu algıyı yaratıyorsunuz: "Bu sadece benim işim, ben bu işi yaparım." Ya, bu işin içerisinde STK'lerin olması lazım, meslek odalarının olması lazım. Yani enflasyon dinamiklerine lütfen bir bakın, Ticaret Bakanlığı olması lazım, Rekabet Kurumunun olması lazım. Bunlar olmadıktan sonra faizle enflasyon düşürülemeyeceğini acı acı gördük biz. Bu düşün de -enflasyon- sizin şey yaptığınız nedenlerle yani aldığınız kararlarla filan düşmüş değil.

Bakın, şimdi Türkiye'nin uyguladığı 2 tane programın mukayesesini yapıyorum orada. Bir tanesi, mavi olan Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı; birinci aydan başlıyor, otuz beşinci ayda. Şu anda programın da otuz beşinci ayında olduğumuz için otuz beşinci aya kadar getirdik. Bu programı -IMF destekli bir programdı elbette- Türkiye yaptı, Türkiye uyguladı. Zannediyorum yirminci ayından sonra da AK PARTİ Hükümetleri uyguladı bu programı. Yani ondan öncesinde, işte 57'nci Hükümet, Ecevit Hükümeti uyguladı, bakın, 48'den aldı enflasyonu, otuz beşinci ayın sonunda kaç düşürmüştü? 14,3'e düşürmüştü. Yaklaşık kaç puanlık, 34 puanlık bir düşüş var enflasyonda otuz beş ay içerisinde. Şimdiki program kaç? 38,2'den almış, geldiğimiz nokta 32,4. "Efendim, işte, kuraklık oldu." "Efendim, İran savaşı çıktı." "Efendim, Rusya-Ukrayna savaşı çıktı." Bunların hepsi mazeret, kusura bakmayın. Bakın, ben bunları önemsizleştirmiyorum. Uzun bir süre bize "Rusya-Ukrayna savaşı" "Rusya-Ukrayna savaşı" dedi. Yahu, savaşan ülkelerin enflasyonu, Ukrayna enflasyonu kaç en son? 7,9; hâlâ savaşta, değil mi? 2014 olarak da alabilirsiniz bunu 2022 olarak da alabilirsiniz. Ukrayna enflasyonu yüzde 7,9; yıllık enflasyon, Rusya 5,9. Uzun süre bize bunu söylediniz: Enflasyon düşmüyor çünkü Rusya-Ukrayna savaşı var. Yani bu aslında bir itiraf. Gerçekten söylüyorsanız bunu, savaşan ülkelere daha fazla, onların savaşı nedeniyle biz etkileniyorsak, bizim bünyemizin ne kadar kötü olduğu anlamına gelir, bundan başka bir anlama gelmez. Savaşan ülkelere bir şey olmuyor yani ne derler: "Atlar tepişiyor, eşekler ölüyor." gibi -çok affedersiniz- bir noktaya gideriz. Bu olmaz, ben Türkiye Cumhuriyeti'nin bir ferdi olarak bunu kabul etmiyorum. Yani dolayısıyla, sürekli: "Efendim, kuraklık var." Ya, bu kuraklık sadece bizim ülkemizde mi oluyor? O zaman kuraklık filan varsa Merkez Bankasını da kaldıralım, Hazine ve Maliye Bakanlığını da kaldıralım; sadece gıda enflasyonundan kaynaklanıyorsa Türkiye'nin enflasyon hikâyesi, Tarım Bakanlığı enflasyonla mücadeleyi yapsın. Size ne gerek var o zaman? Bu soruyu size sorarlar Sayın Başkan; olmaz. Dolayısıyla, mazeret üretmenin ötesinde bir şey yapmamız lazım. Ha, sizin kabahatiniz ne? Sizin kabahatiniz şu: Şu algıyı yaratmayın lütfen "Bu, Merkez Bankasının yalnız başına yapacağı bir iş değildir, toplumun buna güvenmesi lazım." demeniz lazım. Ee, güvenmiyor toplum, hane halkının önümüzdeki on iki aylık enflasyon beklentisi kaç? 51,6; reel sektörün 33,7 yani şimdi, toplum güvenmiyor, toplum güvenmemesi sebepsiz mi, toplumu mu suçlayacağız? Yani biz haklıyız, siz haklısınız, Merkez Bankası çok doğru iş yapıyor, Sayın Erdoğan ve ekibi çok doğru iş yapıyor; vatandaş mı anlamıyor bunu acaba? Böyle bir şey olamaz.

Dolayısıyla, bakın, bu basit bir grafik fakat çok önemli bir grafik, buna bakmanız lazım. Yani enflasyon falan Türkiye'de maalesef düşmüyor çünkü bu programın, bir, yapısal reform ayağı yok; iki, bu programın kamu harcamalarını kısma ayağı yok. Bu ayakların olmadığı, sadece adaletsiz de olsa vergi artışıyla ve sadece faiz artışıyla veya işte, makroihtiyatilerle ve para politikasıyla bir programdan sonuç alınamayacağını vatandaşa söylemeniz lazım. Bak, bu acı gerçeği göreceğiz, bir süre sonra sizi günah keçisi yapacaklar, sizler gideceksiniz ama Türkiye'de bu enflasyon düşmeyecek, maalesef düşmeyecek. O yüzden, şu algıyı oluşturmayın, koltuğunuz pahasına da olsa bunun yalnız başına Merkez Bankasının işi olmadığını, toplumun bütün kurumlarının, daha doğrusu,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 9

devletin bütün kurumlarının bu işin içerisinde olması gerektiğini; Türkiye'de mülkiyet güvencesinden başlayarak birtakım işlerin yapılması gerektiğini söyleyeceksiniz.

Bakın, Türkiye, Yolsuzluk Algı Endeksi'nde 180 ülkede 124'üncü sırada, Hukukun Üstünlüğü Endeksi'nde 143 ülkede 118'inci sırada; en kötülerdeyiz. Hükümet Yetkilerinin Sınırlandırılması ve Denetlenebilir Olması Endeksi'nde 143 ülke arasında 136'ncı ülkeyiz. Basın Özgürlüğü Endeksi'nde 180 ülke içerisinde 159'uncuyuz, en kötü performans gösteren ülkeyken bu işin olmayacağını bilmemiz lazım. Dolayısıyla, yolsuzlukla ilgili herhangi bir yapısal reform oldu mu? İş ortamıyla ilgili, denetim sistemiyle ilgili, kamu ihale sistemiyle ilgili, KİT yönetimiyle ilgili, kamu yönetimiyle ilgili hiçbir şey yapılmadı; bu ayak yok ve bunun eksik olduğunu, yani şöyle kısık cümleyle bile olsa siz söylemiyorsunuz. Dolayısıyla, bu yönüyle ben sizin kabahatli olduğunu düşünüyorum. Bunu söylemek sizin göreviniz.

Şimdi, bakın, bu grafikte bir timsah var yani siz koymuyordunuz bunu, nihayetinde siz de başladınız koymaya, şu atıl iş gücü oranı meselesi Türkiye'nin artık biraz biraz gündemine geldi. Bu, şimdi bizim uydurduğumuz bir rakam değil, Türkiye İstatistik Kurumunun rakam mı? Bir tanesi atıl iş gücü, bir tanesi de normal işsizlik, manşet işsizlik grafiği; görüyor musunuz?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim Başkanım.

Şimdi, Hükümet 8,1'e düştüğünü söylüyor "İşsizlik 0,3 puan düştü." diyor; ya, bu utanılacak bir şey. Bakın, işsizliğin düşmesi utanılacak bir şey olur mu? Evet, bu hâldeki bir işsizlik düşmesi utanılacak bir şey. Artık milletin hiçbir umudu kalmamış ki iş bile aramıyor, TÜİK "İşsizlik düştü." diyor ama şu rakama bakmamız lazım. Benim size net sorum şu: Siz politikalarınızı bu iki grafikten hangisine göre belirliyorsunuz? Yani manşet işsizlik grafiğine mi bakıyorsunuz, yoksa atıl iş gücü oranına mı bakıyorsunuz? Çünkü ikisi farklı çalışıyor, timsah ağzını açmış yani 31,5 atıl iş gücü oranı; arkadaşlar, Avrupa Birliği ülkelerinde bu, 11 ve Avrupa Birliği ülkelerinde atıl iş gücü ile diğer işsizlik oranı arasındaki 5 puan fark var. Bizde kaç puan fark var? 23 puan fark var. Dolayısıyla, şunu söylemeye çalışıyorum: Şu manşet işsizlik oranına bakarak Türkiye'de politika üretilirse yanlış olur ama Hükümet yetkililerinden duyduğumuz tek rakam bu. "İşsizlik düştü." deniliyor. Siz de umarım öyle yapmıyorsunuzdur politikalarınızı, diğerini de dikkate alarak yapıyorsunuzdur diye değerlendiriyorum ve soru olarak da bunu size soruyorum.

Şimdi, kur korumalı mevduat, -bunda biraz parça parça gideceğim- bunun maliyetinin çok yüksek olduğunu biliyoruz, değil mi? Sayfalarca bilanço, kâr-zarar, bunları bize açıkladınız, Genel Kurula verdiğiniz dokümanların ben buraya özetini aldım, özeti bile 50-60 sayfa yani her tarafını almadım ama bununla ilgili olarak kur korumalı mevduat Türkiye'nin gündemi. Yani burada bunun bizim ekonomimize mali etkisi... Yani Merkez Bankası, artı, hazine; hadi, hazineyi de söylemiyorsunuz, sizin bilançounuza mali etkisinin ne olduğunu bize şeffaf bir şekilde söylemeniz lazım; söylemiyorsunuz. "Efendim, bu nerede? Kâr-zararda, giderlerde, faiz giderlerinde, kur farklarında gözüküyor." Ama ne kadarı gözüküyor? Şimdi ben ne alacağım? Yani şu son üç yıldaki zararın tamamını, kur korumalı mevduatın Merkez Bankası bilançosuna mali etkisi ve ekonomiye mali etkisi... Yani diğer etkilerini saymıyorum, onlar çok daha farklı çalışma; onu mu alacağız? Yaklaşık üç yılın mali etkisini söylüyorum Merkez Bankası bilançosuna. Daha doğrusu, son üç yılda Merkez Bankası normal şartlarda... İşte, 3-5 milyar dolar kârla yılı kapatan, örneğin, 2021'de 6 milyar dolar, 2022'de 4 milyar dolar kâr eden Merkez Bankası, 2022'de 34,8 milyar dolar, 2024'te 21,3 milyar dolar, 2025'te 26,9 milyar dolar zarar etmiş. Biz şunu net olarak biliyoruz ama ne olduğunu bilmiyoruz, içerisinde ne kadar olduğunu bilmiyoruz. Bu zararlar kur korumalı mevduattan kaynaklandı ama lütfen, bunu bize... Bakın, bunu topluma vermenizin bir zararı yok yani bunu belirsiz bıraktığınız zaman, hani piyasa en kötüyü fiyatlar ya belirsizlik durumunda, biz de en kötüsünü alırız. Hâlbuki belki bu kadar değil, başka etkileri var, ne bileyim ben; altın etkisi var, şu etkisi var, bu etkisi var ama onların hiçbirini bilmiyoruz. Dolayısıyla bu kadar yüzlerce sayfa doküman üretiyorsunuz, bize bir sayfa da kur korumalı mevduatın Merkez Bankası bilançosuna mali etkisinin ne olduğunu söylemiyorsunuz. Şimdi, bu niye önemli? Bu, şeffaflık adına önemli. Siz şeffaf olmak durumundasınız. "Şeffaf değilsiniz." dediğimizde, efendim, "Günlük vaziyet çıkaran dünyadaki tek merkez bankası biziz." diyorsunuz. Ya, çıkarmayın, onu istemiyoruz, dünyadaki tek merkez bankası... Yani inanın, o her gün çıkarılması gereken bir şey falan değil. İşte, şeffaf olunması gereken yer burası, burada şeffaf olun lütfen Sayın Başkan.

Şimdi, öyle bir şey oldu ki program... Tabii, biz, bakın, sizin o yüzde 50'ye faiz artırmayı normal şartlarda muhalefet olarak eleştirebilirdik "Faizleri artırıyorsunuz, şöyle..." değil, biz onu destekledik bir anlamda. Niye destekledik? Çünkü gerçekten Sayın Şimşek'in ifadesiyle irrasyonel politikalar uygulanmıştı, bir faiz artışı kaçınılmazdı, efendim, faizler artırıldı. Ama şimdi, az önce dediğimiz gibi program, program olmadığı için, yapısal ayağı ve kamu harcama ayağı eksik olduğu için otuz beş aydır çok yüksek bir faize bu ülke maruz kalıyor Sayın Başkan. Şimdi, dolayısıyla, talebi kısmak için gerçekten gereken bu para politikası çerçevesi, daha doğrusu faiz artışı, artık -artık değil, uzun bir süredir, bir süredir veya- arzı kısar bir hâle dönüştü, üretimi köstekleyen bir hâle dönüştü; lütfen bunu görün artık. Türkiye üretmiyor. İşte, sizin kapasite kullanım oranında sanayi üretim verilerinde bu var. Yani şimdi, talebi kısıtlam derken arzı kısar bir hâle geldik. Arzın kısıldığı bir ortamda enflasyonu nasıl düşüreceksiniz? Artı, ne var; tabii, burada kredi genişlemesine sınır konulması, yüksek... Faiz bir maliyet, ekonomide bir maliyet. Bunu şok artıracaktık, ondan sonra diğer alanlarda hemen bunu destekleyecek önlemler alacaktınız, güveni sağlayacaktınız, şakır şakır şakır faizi aşağı çekmemiz lazımdı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Başkanım, bitireceğim.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 10

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) - Tamam, dışsal faktörler var. İşte, İmamoğlu meselesi oldu; şimdi, savaş oldu. Elbette bunlar etkiliyor. Ha, İmamoğlu meselesi tabii şey değil yani yapmasaydı Hükümet canım; zaten problem bu. Az önceki endeksler, bu ülkede yolsuzluk olması, bu ülkede hukukun üstünlüğünün olmaması, bu ülkede devletin kamu yönetimi yani iktidarın gücünün sınırlandırılmaması, bunlar ülkenin yapısal sorunları. Bunlar aşılmadığı sürece zaten bu programdan sonuç almak mümkün değil. O hâle geldi ki, gelecek ki, bakın, herkesi fakirleştiren bir program oldu bu program. Bu programı, bu anlamda, emin olun... Bakın, bu programı bir muhalefet milletvekili olarak destekleyen insanlardan birisiydim ama bir süredir sanayinin içinde bulunduğu zor durumu, ihracatçının içinde bulunduğu zor durumu söylüyoruz. Yani memur, işçi, esnaf, emekli, onlar zaten çok perişan ama toplumun diğer kesimleri de perişan oldu ve oluk oluk paralarımız yurt dışına akıyor. Bakın, işte, Merkez Bankası göstergelerinden çıkarıyoruz yine. 2025 yılında faiz, dış faiz ve faiz benzerleri -çünkü ayırt edemediğimiz bir kısım var- ödemeler toplamı 32,5 milyar dolar. Arkadaşlar, tekrarlıyorum: Türkiye'nin dış faiz ödemesi 2025'te, bunun içerisinde bir miktar kâr transferleri de var, o da ama nihayetinde finansmanın bir karşılığı, onu da faiz olarak, faiz benzeri olarak alırsak 32,5 milyar dolar. Ya, bunu Türkiye ekonomisi nasıl kaldıracak, nasıl sürdürecektir bunu? Daha sekiz on yıl önce bu 10 milyar dolar seviyesinde olan bir şey bugün 32,5 milyar dolara gelmiş. Bu ülkenin oluk oluk parası yurt dışına akıyor sizin uyguladığınız bu yanlış politikalar nedeniyle. Elbette geçmişteki hatalar var, siz büyük bir enkaz devraldınız ama bu enkazı ortadan kaldırarak tedbirleri almadınız; yani size söylemeye çalıştığım şey bu. Bu enkazı ortadan kaldırarak tedbirleri almadınız, alınmasını da sağlamadınız. Hani hiç olmazsa bunu dilinizle bari söyleyip Hükümeti bu konuda ikaz etmediniz, bundan dolayı sıkıntı var.

Ya, Sayın Başkan, her gelen bu ülkenin kaynaklarını dışarıya transfer ediyor. Berat Albayrak dönemini hatırlayalım, sembolleşmiş şeyleriyle söyleyeyim: 128 milyar dolar rezervlerin yakılması suretiyle bu ülkenin kaynakları transfer edildi, servet transferi yapıldı, büyük bir servet transferi. Bakan Nebati dönemi kur korumalı mevduat ve yüksek enflasyon döneminde düşük faizle kredi üzerinden ciddi bir servet transferi yapıldı. Şimdi de yüksek faiz üzerinden hem içeriye hem dışarıya bir servet transferi yapılıyor. Bakın, üç aylık, bizim bütçenin faiz ödemesi üç aylık 876 milyar TL. Sayın Başkan, evet, bu, sonuç da bu sonuç niye çıkıyor, onu görmemiz lazım. Şu anda iç faiz yükümlülüğümüz 9,1 trilyon liraya çıktı önümüzdeki dönemde, Hazinesinin sayfasına bakarsanız görürsünüz bunu, yükümlülük olarak söylüyorum; önümüzdeki dönemde, bugün itibarıyla önümüzdeki dönemde ödeyeceğimiz iç faiz 9,1 trilyon lira.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Başkanım, toparlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, toparlayın.

ERHAN USTA (Samsun) - Teşekkür ederim.

Bu, bir servet transferi, bunun olmaması lazım. Buna tedbir alacağız, tedbir almadığımız için, düzgün bir program uygulanmadığı için maalesef bu oluyor.

Şimdi, dolayısıyla şunu da söylemeye çalışıyorum: Bakın, tabii, burada, nihayetinde hani biraz sert oluyor olabilir ama bu sizin şahsınızla ilgili bir şey değil. Ben Merkez Bankasının ne kadar kaliteli -yıllarca çalıştım ben bu Merkez Bankasıyla-ekonomistlerinin olduğunu, uzmanlarının olduğunu filan bilmiyorum değilim, muhtemelen bunlar da söyleniyor ama sizin vazifeniz üst yönetim olarak, şu ön sıra olarak sizin vazifeniz bunları Sayın Cumhurbaşkanına... Çünkü bu ülkede Sayın Erdoğan bir şey söylemeden hiçbir şey yapılmıyor, hiçbir adım atılmıyor, Sayın Erdoğan'ı bu konuda ikna etmeniz, ikna edemiyorsanız, kusura bakmayın, "Burada daha fazla oturmamızın anlamı yok." diyebilmeniz lazım. Bürokratin elindeki en güçlü silahı istifadır, en güçlü silahı istifadır. Bunun olması lazım. Bunu yapmazsanız, sanki her şey iyiymiş gibi, Sayın Cumhurbaşkanı bunları biliyor da olabilir, bilmiyor da olabilir, bilemiyorum, ne biliyor, ona ne anlatılıyor, o nasıl bir dünya içerisinde yaşıyor? Yani, o dünya şampiyonu olan kızımıza 200 lira bahşış vermesinden yani Türkiye'de yaşamadığını, ayaklarının yere basmadığını anladık da ama siz anlatın bunları, bürokratin görevi bu, bürokratin görevi bu. Bunu anlatmanız lazım.

Şimdi, bu ücretliler politikası; Sayın Başkanım, az önce kısmen ifade ettim, çok üzerinde durmayacağım, vaktimi de çok aştığımı biliyorum ama şimdi, bu ücretliler, gerçekten bunun üzerine çok fazla gidilmemesi lazım yani milletin çok zorda olduğunu, bununla hiçbir şey olmayacağını görmemiz lazım. İşte, kendi grafiklerinizde var, tüketim malları ithalatı son bir iki ayı dışarıda bırakırsak sizin program uyguladığınız dönem boyunca tüketim malları ithalatı bu ülkede niye artıyor? Bu tüketim mallarından kaç tanesinden emekli faydalandı Allah aşkına? Kaç tanesini emekli kullandı da bu ithalat oldu veya işçi kullandı? Yani bu toplumda tüketim; evet, tüketim var mı? Var ama o kesimin üzerine gidilmiyor ki hâlâ garibanın üzerine giderek, onların gelirlerini kısarak bir sonuç alamayız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Bitireceğim Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta...

ERHAN USTA (Samsun) - Çok teşekkür ederim, biliyorum.

Tüketim malları ithalatını yani dolayısıyla üzerine gitmemiz gereken kesimin biraz daha farklı olması gerektiğini bilmiyorum, görmeniz gerekir diye düşünüyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 11

Evet, şimdi, mesela -çok kısa- elbette bu savaşın veya daha önceki sizin mazeret olarak söylediğiniz şeylerin bir etkisi var ama sürekli mazeret üretilmesini ben kabul etmem. "İran savaşı" diyoruz, tamam, İran savaşı; İran savaşının tarafları kim, değil mi? Bir tarafta İsrail var, bir tarafta İran ve Amerika Birleşik Devletleri var. İsrail'de enflasyon oranı en son Mart 2026 1,9; ya İsrail'in de tepesine bombalar düşüyor, çok da seviniyoruz düşmesine; 1,9 enflasyonu. Bizim şimdi enflasyonumuz "Şey nedeniyle arttı." mazeretini uydurmaya başlıyoruz. Amerikan'ın enflasyonu, şöyle veya böyle, Amerika savaşın içerisinde 3,3; İran'ın enflasyonu bile 53,7; bizim ENAG enflasyonunun altında, TÜİK enflasyonunun çok doğru olmadığını kabul edersek yani İran'ın enflasyonu, artık tamamen harap olmuş bir ülkenin enflasyonu bile bizim enflasyonumuzun altında. Dolayısıyla bu işleri bu kadar çok abartmamak lazım. Ha, bir de şu var tabii: Şimdi, bunlara hazır olmak gerekiyor. Ukrayna-Rusya savaşının geleceği çok belliydi, İran savaşının geleceğini de çok belliydi. Yani sizin dış ticarete, sizin faizde, efendim, sizin bütçede marjlarınız olmazsa, alanlarınız olmazsa, her geleni absorbe edecek hiç bir alanınız olmazsa hepsini piyasaya yansıtmak durumunda kalırsınız. İşte, tek eşlemobili yansıtmadık, bak onun faydasını anlatıyorsunuz ama diğerlerinde de bizim faizimiz keşke düşük olsaydı da şimdi, faiz artışının biraz bize olumsuz etkisi olmasaydı.

Bir soru daha; İran savaşından sonra dünyada faiz artıran kaç tane ülke var Türkiye'nin dışında? 3 puan faiz artırdınız; haftalıktan geceliğe geçildi, 37'yle fonlarken 40'la fonladık.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Başkanım...

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Usta, toparlayın lütfen.

Bitti süremiz.

ERHAN USTA (Samsun) - Çok teşekkür ederim.

Çok net soru: İran savaşı nedeniyle faiz artıran ülke oldu mu? Bunların ne olduğunu bize söylerseniz çok mutlu olacağız, biz kaçırdıysak onları da görmüş oluruz.

Dolayısıyla, şimdi etkisi var tabii; faiz oranlarımızı artırdık, dış ticaretimizde bozulma var, kamu maliyemizde en az 600-700 milyar lira civarında bu eşlemobil nedeniyle olacak, onun dışında, vergi nedeniyle de başka nedenlerle de olacak, rezervlerimizde 50 milyar dolar falan bir düşüş var ama bunların bir defa yüksek olması -bunların abartılı olarak söylenmesi de bir tuhaf- bizim ekonomimizin ne kadar zayıf, güçsüz, sakat, hasta olduğunu gösterir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ERHAN USTA (Samsun) - Dolayısıyla, yirmi beş yıllık bir hükümetin de ülkenin ekonomisini bu hâlde tutmaması gerekirdi, bunlara tedbirli olması gerekirdi; bu önlemler alınmadı. Bu anlamda da.... Yani "Teğet geçti." dersiniz de bir problem, "Çok etkiledi." dersiniz de bir problem ama savaş öncesi de Türkiye ekonomisinin durumu kötüydü.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Kısacık, buyurun.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli milletvekilleri, Sayın Merkez Bankası Başkanı ve değerli Merkez Bankası bürokratları, basınımızın güzide mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, evet, bugünkü sunumu Merkez Bankamız talihsiz bir zamanda yapıyor; gerçekten de yüksek bir enflasyon çıktı ve enflasyon bir türlü düşmüyor ama 2018 yılından bu yana, bu millet hep bir "Enflasyon düşecek." hikâyesi dinliyor; başta iktidardan dinliyor, iktidar yetkililerinden dinliyor, "2019'da düşecek." "2020'de düşecek." "2021'de iyi olacak." "2022'de atlatacağız." Ya, vatandaş, işveren, KOBİ hep bir "Ya, bu son viraj, bu yıl sonunda düzlüğe gireceğiz." "Bir sonraki yıl düzlüğe gireceğiz." "Bir sonraki yıl düzlüğe gireceğiz." diye diye diye yavaş yavaş bu ülke sönüyor arkadaşlar; esnaf kepenk kapatıyor, KOBİ kepenk kapatıyor, artık baskılanan kura ihracatçı dayanamıyor, koca koca firmalar artık konkordato sırasına girmiş, işçi çıkarmalar devam ediyor ve biz hâlâ "Enflasyon düşecek." patikasında devam ediyoruz.

Bakın, şimdi ben bakıyorum; yine burada 3 Ekim 2023 tarihinde bir önceki Merkez Bankası Başkanı Sayın Hafize Gaye Erkan "2024 yılını dezenflasyon dönemi olarak tanımlıyoruz. 2024 yılında aylık bazda dağılımlı rakamlar kaydedecek ve 2025 yılında istikrar sağlanacak." demiş. Ondand bir, bir buçuk ay sonra Sayın Şimşek geldi yine, bütçe görüşmelerinde "2024 yılının Mayıs itibarıyla artık kalıcı düşüşü sağlayacağız." dedi çünkü 2024'ün Martında yerel seçimler vardı yani "O zamana kadar sağlamadık ama hemen Mayıstan sonra..." dedi. Yani ne demek? "Seçimlerden sonra, yerel seçimlerden sonra sağlayacağız." dedi. Yine aynı. Şimdi, belki bunları kolay gibi geliyor anlatmak ama halk da, KOBİ de, vatandaş da "Tamam, biraz daha dişimizi sıkalım, biraz daha kemerimizi sıkalım, biraz daha sabredelim." diyor bu söylemlerle ama bir türlü enflasyon düşmüyor.

Yine, 4 Haziran 2024 tarihinde Sayın Karahan burada yaptığı sunumda "2024 yıl sonunda yüzde 38'e gerileyeceğini tahmin ediyoruz enflasyonun; 2025 ve 2026 yıl sonunda ise enflasyonun sırayla yüzde 14 ve yüzde 9 olarak gerçekleşmesini öngörüyoruz." demiş. Bakın, yani bu öngörüye göre, iki yıl önceki öngörüye göre şu anda enflasyonun yüzde 9 olması lazım ama maalesef bir türlü bunu sağlayamıyoruz. Belki bunu maaşlı kesim fark etmiyor ama bakın, dediğim gibi, özellikle KOBİ'ler başta olmak üzere sanayici, işçilerimiz her gün... KOBİ'ler, sanayiciler, işverenler bu baskılanan kur yüzünden kendi öz varlıklarını satarak ayakta durmaya çalışıyorlardı yani dediğim gibi, bu umuttan dolayı; "Biraz sonra çıkacağız." "Önümüzdeki yıl çıkacağız." "Altı ay sonra çıkacağız." "İyi olacak, iyileşecek, faizler düşecek." Ama düşmüyor, düşmüyor, düşmüyor. Peki, şimdi bunun sebebi sadece, işte, zirai don mu,

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 12

kuraklık mı, savaş mı? Ya, bu coğrafyada ne zaman savaş bitti ki? Ya, bu coğrafyada İran-Irak savaşı da oldu, Körfez savaşı da oldu, 2008 büyük küresel krizi bile geçirdik ama hiçbir zaman bu kadar uzun süreli bir durgunluk, bu kadar uzun süreli bir dalgalanma yaşamadık. Şimdi, krizlerin temel bir özelliği vardır, nedir? Hemen bir dalgalanma olur, tamam, orada bazıları bedeller öder, tamam ama sonra bir durulma olur, o durulma devam eder; biz hiçbir zaman durulmuyoruz ya, 2018'den beri durulmuyoruz, durulmuyoruz yani bir türlü işler rayına girmiyor.

Mesela, bu enflasyonun en büyük nedenlerinden bir tanesine ne diyoruz? "Gıda enflasyonu" diyoruz, değil mi? Yani diyoruz ki: "Evet, gıda enflasyonu şu anda en büyük kalemi oluşturuyor." Şimdi, ben bakıyorum, Ekim 2020'den bugüne OECD ülkelerinde kümülatif gıda enflasyonu 43,59, bizde yüzde 886. Yani "Biz kendi kendimize yeten 7-8 ülkeden biriyiz." diye her zaman ilkokul kitaplarında verdiğimiz derse baktığınız zaman dünyada yüzde 43'ken bizdeki gıda enflasyonu yüzde 886. Şimdi, bir önceki sunumda yaptığım konuşmamda da ben söylemişim, biz enflasyonla mücadeleyi sadece faiz-kur politikasındaki bir matematiksel denkleme teslim edemeyiz. Ya, bu ülkede yıllardır ekonomiyi ve aynı zamanda enflasyonu olumsuz etkileyen yapısal reformlar bir türlü devreye girmiyor ki. Mesela, şimdi, yine sunumunuzda sebze ve meyve fiyatlarının yüksekliğinden bahsettiniz. Ya, yıllardır bir hal yasası geçecek bu ülkede, yıllardır konuşuluyor, tüm üreticiler bekliyor, hal piyasası bekliyor; ne zaman hale ziyarete gitsek "Ya, bu hal yasası ne zaman çıkacak?" diyorlar, hâlâ yok.

Bakın, yine aynı şekilde et fiyatlarına baktığımız zaman 2023 başından bu yana bu ülkede et fiyatları yüzde 403 arttı, Tüketici Fiyat Endeksi yani TÜFE yüzde 257... Ama et yüzde 403 arttı. Ya, bunun için öyle uzman olmaya gerek yok, köye gittiğimiz zaman bunu zaten köydeki çiftçi söylüyordu. "Bakın, yem fiyatları artıyor, yemde dışarı bağımlıyız. Biz bu hayvanları besleyemiyoruz, kesime gönderiyoruz. Bu, böyle giderse burada yerli hayvan varlığımız azalacak; buna bir önlem alınması lazım, bizleri rahatlatmanız lazım, acil girdi finansmanı sağlamamız lazım." diye köylü diyordu, bas bas bağırdı ama hiçbir önlem alınmadığı için, zamanında yapısal reformlar gerçekleşmediği için, maalesef, yine bakıyoruz şu anda yüzde 403 artmış durumda.

Şimdi, evet, İran-İsrail-Amerika savaşı etkiledi ama sanki biz savaşa giren ülkelere daha beter hâldeyiz şu anda. Bakıyoruz, onlar bile "Ekonomiye bu kadar önlem alalım." demiyorlar. Ukrayna dört yıldır savaşta, yıllık enflasyonu yüzde 8, bizim sadece ocak-şubat enflasyonumuz yüzde 8 ya! Düşünün yani savaşan bir ülkenin yıllık enflasyonu yüzde 8, bizde şu anda yüzde 32,7. Yani, bunu sadece savaşla, zirai donla, kuraklıkla, şununla, bununla değil... Ya, şunu kabul edelim: Ya, biz bu işi beceremiyoruz, beceremiyoruz. 2018'den beri biz bu işi beceremiyoruz; bunun bedelini esnaf ödüyor, memur ödüyor, emekli ödüyor. Şu anda asgari ücretimiz, emeklimiz açlık sınırının altında maaş alıyor, bakın, yine toplumsal bir tepki yok. Niye yok? Ya, diyor ki: "İşte, bir sene sonra düzelecek." Çünkü hep öyle ümit verilmiş. "2019'da düzelecek." "2020'de düzelecek." "Sık dışını, 2022'de düzelecek." Ya, 2026'ya gelmişiz ya! Ya, Allah rızası için şu milleti bir düşünün ya! Ya, millet artık bitti, perişan oldu. Artık ekonomik durgunluktan da vazgeçtim, bu artık ahlaki yozlaşmaya çevrildi. Yani geçimi toplayın, bir memurun geçimini toplayın, artık matematiksel olarak işin içinden çıkamayız, çıkamayız! Şimdi, bakın, savaşta değiliz, hani biz savaşın bir paydaşı değiliz. Savaşın başlangıcından itibaren Merkez Bankası kırk günde toplam 49 milyar dolar altın ve döviz sattı, 49 milyar dolar! Bakın, ne kadar kırılğan bir ekonomimiz var. Ya, biz savaşın paydaşı değiliz ya! Yani niye kırılğan ekonomimiz var? Çünkü her zaman söylüyoruz, ben bir önceki sunumunuzda demiştim ki Merkez Bankası yalnız bırakılıyor Hükümet tarafından, iktidar tarafından. Evet, çünkü siz adaleti, hukuku, hukuk devletini, finansal piyasalara olan güveni tesis etmezseniz adam en ufak bir şeyde, yanınızda savaş çıktığı zaman parasını alır gider. İşte, uluslararası fonların yöneticileri geliyor, burada iktidar yetkilileriyle görüşüyorlar. Ne görüşüyorlar, ne oluyor, onu da bilmiyoruz. Bu 49 milyar satıldı.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SADULLAH KISACIK (Adana) - Tamamlıyorum Başkanım.

Bu 49 milyar doları kim aldı, kimler aldı? Biraz önce Sayın Usta'nın da dediği gibi, şeffaflık da bekliyoruz bu anlamda. Yani Merkez Bankası şeffaflığını artırmalı, bunları sağlamalı.

Şimdi baktığımız zaman, bu enflasyonist ortamda tüm Türkiye olarak kaybediyoruz; memur, işçi, emekli kaybediyor çünkü yıllardır enflasyon oranının altında zam alıyor. Bir de beklenen enflasyona göre bu asgari ücret filan, yani insanlara "Bak, enflasyon düşecek, şimdiki enflasyona göre değil beklenen enflasyona göre size zam veriyorum." dedi iktidar. Ne oldu? Düşmedi, düşmedi işte. Şimdi her ay daha da eziliyor şu anda bizim emekli, memur, işçi kesimimiz. Şimdi, ya, bu ülkede yıllardır hani "rant" diye, "rantiyeci" diye söylediğimiz rantiyeciler bile şu anda kaybediyor. Yani parasını şu anda hiçbir şey yapmayıp mevduata yatıran kesim bile herhâlde net olarak yüzde 2,5-3 civarında maksimum bir faiz geliri elde ediyor, o bile enflasyonun altında kalıyor. Bakın, yani şu anda parasını mevduata tutan da kaybediyor, dövizde tutan yatırımcı da kaybediyor, borsadaki yatırımcı da kaybediyor, memur, işçi, esnaf kaybediyor, herkes kaybediyor. Kazanan bir kesim var. Kim bu? "Carry trade" yapan uluslararası tefeciler. Onlar rahat çünkü biz onlara söz vermişiz, "Merak etmeyin, dalgalanma olsa bile biz 49 milyar doları satarız, senin kur istikrarını sağlarız, sen buradan paranı kolayca çıkarırsın." demişiz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

SADULLAH KISACIK (Adana) - Son; Başkanım, bitiriyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

SADULLAH KISACIK (Adana) - Bakın, bizim daha kur politikamız belli değil ya! Yani adı dalgalı kur mu, dalgalı kur rejimi mi, sabit kur rejimi mi; o bile belli olmayan, yani, bir kur rejimimiz yok ilan ettiğimiz karşıya güven verecek şekilde. Yani bir şey olduğu

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 13

zaman, dalgalanma olduğu zaman biz arka kapıdan dolar satarak bunu sabittiyoruz. E, şimdi, biz bu şeffaflığı, bu güveni sağlamadığımız zaman ne oluyor? İşte, en ufak bir oynaklıkta sanki savaşa girmişiz gibi ekonomimiz bu oynaklıktan maalesef etkileniyor.

Burada iki durum var; iktidar şu adalet, hukuk ve ekonomiye olan güveni bir an önce tesis etmeli. Bakın, bunu bir an önce tesis etmeli, buraya gelen yatırımcılar bunu bilmeli, Merkez Bankası da özüne dönmeli, artık şeffaflığı tesis etmeli diyorum.

Teşekkür ediyorum Başkanım.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kısacık, teşekkür ederim.

Grupların söz talepleri bitti, başka bir talep yok.

Şimdi Komisyon üyelerinin taleplerini karşılayacağız; önce Ümit Özlale, Sayın Adalet Kaya, Cevdet Akay, Mustafa Erdem, Cavit Arı.

Sisteme giren diğer arkadaşlara da söz vereceğiz.

Buyurun Sayın Özlale.

Süreniz on dakika.

ÜMİT ÖZLALE (İzmir) - Sayın Başkan, değerli milletvekilleri, Merkez Bankamızın kıymetli bürokratları, değerli basın emekçileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Dünyada enflasyonu düşürmek isteyip de düşüremeyen tek bir ülke yok, yeter ki doğru bir istikrar programı izlensin ve ben şu izlenen istikrar programını yani Merkez Bankası ile Hazine ve Maliye Bakanlığının tam ortasında olan bu istikrar programını 5 sebepten dolayı eleştireceğim, enflasyon da bu yüzden düşmüyor.

Birincisi, benden öncekiler de bahsetti, çok ciddi yapısal reformlar atılması gerekirken atılmadı, bunlar yapılmadı; işte, gıdada böyle, barınmada böyle, enerjide böyle. Bir tanesini söyleyeyim; ticaret politikası. Bugün ilk üreticiyle son tüketici arasındaki fiyat farkının bu kadar yüksek olmasının sebebini ne para politikasıyla açıklayabilirsiniz ne de maliye politikasıyla. Direkt olarak o üretim zincirindeki oligopolistik yapının kırılması lazım, bunu kırmadığınız sürece ne kadar iyi bir para politikası izlerseniz izleyin, burada ne kadar iyi sunumlar yaparsanız yapın vatandaşın karşılaştığı enflasyon yüksek olacaktır, tarımdaki verimlilik problemine hiç değinmiyorum bile.

Verimlilik problemi; dünyada sizin enflasyon ve işsizliği aynı anda düşürmenin tek yolu verimliliği sağlamakken 2026 bütçesinde verimlilik artırıcı programlara Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından da Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından da daha az bütçe ayrılıyor. O yüzden de para politikası bir yerden sonra enflasyonu düşürmek için değil, birazdan bahsedeceğim üzere rezervleri tamir etme aracına dönüşüyor.

Bugün, biz, Merkez Bankasının faiz politikasını fiyat istikrarını sağlama sürecinde geçerli bir enstrüman olarak kabul edebilir miyiz? Edemeyiz çünkü diğer taraflara baktığınız zaman yani tarıma, sanayiye, ticaret tarafına baktığınız zaman oradaki yapısal bozulmayı düzeltmediğiniz sürece sizin buradaki faiz politikanız tamamıyla rezervleri tamir etme politikasına dönüşüyor, fiyat istikrarını da o zaman sağlayamıyorsunuz; bu, birincisiydi.

İkincisi iletişim. Ben tezimi Merkez Bankacılığı üzerine yazdım ve çok temel bulgulardan bir tanesidir bu. Eğer sizler hane halkını, vatandaş enflasyonun düşeceğine ikna ederseniz, geniş bir kesimi enflasyonun düşeceğini ikna ederseniz enflasyon düşer; herkes enflasyonun düşeceğine inanırsa düşer.

Şimdi, Sayın Şimşek... Ben, Sayın Şimşek'in toplantılarını ilgiyle takip ediyorum. Ben, Sayın Şimşek'in bir günden bir güne bankacılık, finans ve büyük sanayi kuruluşları dışında bir yere sunum yaptığını görmedim oysa sizin enflasyonun düşeceğine ikna etmeniz gereken kesim orada hane halkı yani Piyasa Katılımcıları Anketi ile Hane Halkı Beklenti Anketi arasındaki farkın bu kadar büyük olmasının sebebi enflasyonu hane halkını ikna etmeden düşürebileceğinizi düşünmeniz ama düşmez, hane halkının beklentisi de her zaman yüksekte kalır; bu, ikincisiydi.

Üçüncüsü riskli, kuru sabitleme üzerinden çok eski ve çok riskli bir istikrar programı izliyorsunuz, o yüzden de bugün bizim döviz açık pozisyonumuz 200 milyar doların üzerinde. Bugün kur biraz yukarı çıkmaya başlasa bütün makroekonomik dengeler altüst olur yani istikrar programının üçüncü senesinde yüzde 38'den sadece yüzde 32'ye indirebildiğiniz bir enflasyon programı var ama bunun karşılığında da çok riskli hâle gelmiş bir kur tarafı var; döviz açık pozisyonu 230 milyar dolar. Şimdi, orada kurun biraz hareket etmesine izin verseniz hem enflasyon dengeleriniz bozulacak hem de reel sektörün döviz borcu iyice içinden çıkılmaz hâle gelecek.

Dördüncü eleştiri noktam size; dezenflasyon süresi çok uzun, o yüzden de... Mesela, burada Sayın Başkan sunumunda dedi ki: "Eğitimde ve enerjide dezenflasyon var." Var da yüzde 60'tan yüzde 40'a düştü. Burada ekonomiyle arası çok iyi olmayan arkadaşlar için anlatalım, yüzde 60'tan yüzde 40'a düşmesi iyi bir şey değil. Yüzde 61 enflasyon var yani bir malın fiyatı 100 lirayken 160 lira olmuş, onun üzerine bir de yüzde 40 artmış, 224 lira olmuş ve dezenflasyon süreci bu kadar uzun olursa günün sonunda bizim gerçekten ekonomide esas önemseydiğimiz olan fiyat seviyesindeki o düşme sağlanmıyor ya da fiyat seviyesindeki o istikrar sağlanmıyor. Dezenflasyon süresinin bu kadar uzun olduğu bir ekonomi programı zarar getirir ve maliyet; işte, Sayın Erhan Usta da bahsetti, Sayın Kısacık da bahsetti, Sayın Oluç da bahsetti. Bakın, üç seneden beri sanayi üretimi yerinde sayıyor ve sadece tekstilde, hazır giyimde, deride istihdam kaybı 300 binin üzerinde ve bu daha da kötüleşecek.

Şöyle bir örnek vereyim: Türkiye için ihracat odaklı sanayi işletmelerinin bizim göz bebeğimiz olması lazım. Şimdi, bakın, ben burada yabancı şirketlerin buraya üretim faaliyetlerini taşıyan kollarının başındaki insanlarla görüşüyorum, bana şunu söylüyorlar:

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 14

"Bir, dolar bazında ücretler çok yükseldi." Haklı çünkü doları sabit tutuyorsunuz, o kişilere yani çalışanlara enflasyon düzeyinde ücret artışı veriyorsunuz, daha da yükseğini vermelisiniz çünkü zaten TÜİK'in açıkladığı enflasyonun çok büyük bir geçerliliği yok ama döviz yerinde kaldığı için, kur yerinde kaldığı için, TL cinsinden ücretler de arttığı için döviz cinsinden ücretler artıyor. Bu işletmelerin rekabet gücü hızla eriyor; ücretler yüksek olduğu için değil, izlediğiniz istikrar programı kötü olduğu için. O yüzden de bu 5 ana ekseninde izlediğiniz istikrar programı yanlış bir program. Bir, yapısal reformları hiçbir şekilde içermiyor; ne barınma krizi ne tarım ne sanayi ne ticaret, hiçbir tanesi sizin istikrar programınıza, enflasyonu düşürme programınıza destek vermiyor. İki, iletişimde önemli hatalar yapıyorsunuz. Hiç "Piyasa katılımcıları dışında hane halkını nasıl ikna edelim?" diye düşünmüyorsunuz. Üç, döviz cinsinden bir kırılma yaratıyorsunuz, riskli bir programdır bu. Dört, dezenflasyon süresi çok uzun. Beş, çok da maliyetli bir program özellikle reel sektör için.

Günün sonunda da bu enflasyon dünyanın her yerinde olduğu gibi burada da fakirleştiriyor. Enflasyon fakirleştirir, yüksek enflasyon mutlaka fakirleştirir ve bu fakirleşme sadece dar gelirli vatandaşların, emeklilerin, emekçilerin üzerinde bir fakirleşme değil, burada küçük ve orta ölçekli işletmeler yani finansman maliyetlerinin bu kadar yüksek olduğu yerde küçük ve orta ölçekli işletmeler de fakirleşiyor. O bakımdan da bu istikrar programının üç sene sonunda gerçekten savunulacak bir tarafı yok ve burada sizler tabii ki kanunun size verdiği sorumluluk gereği burada bize sunum yapıyorsunuz ama bu sunumu biz aslında Hazine ve Maliye Bakanlığında, esas istikrar programının ana aktörü olan Sayın Şimşek ve ekibinden de bekleriz. Neden bu enflasyon bu kadar yüksek bir toplumsal maliyete rağmen üç senedir düşmüyor ve maalesef de olumsuz bir haber; Hürmüz kriziyle beraber daha da ciddi bir artış olacak. Bakın, biz daha küresel şokun hiçbir tarafını görmedik, haziranın sonunda başlayacak bu iş yani burada siz çok doğal olarak dediniz ki "Enerji maliyetlerinde bir artış var, eşel mobil sisteminin devreye girmesiyle maliyet tarafında bir bozulma var." ama esas bizim reel tarafta göreceğimiz şok haziranla beraber başlayacak. Sayın Başkanım, ben sizden şunu beklerdim: Hâlâ da geç değil, yine toplayın, biz yine geliriz, memnuniyetle sizi dinleriz; Hürmüz krizinin uzun sürmesi sürecinde siz para politikanızı nasıl şekillendireceksiniz? Yani hazırda hepimizin beklediği bir küresel şok var; bunun ekonomiye etkisi kısa, orta ve uzun dönemde çok ciddi olacak, bizim para politikası duruşumuz ne olacak? Sizler dediniz ki "Enflasyon düşene kadar para politikasını sıkılaştırmaya devam ederiz." Bu acaba şu anda doğru bir strateji mi, ne tür bir küresel şok bekliyorsunuz? Bu küresel şoklar karşısında faiz politikanızı ya da Hazine ve Maliye Bakanınız maliye politikasını nasıl değiştirecek? 74 ve 79'da 2 tane petrol krizi aynı coğrafyada aynı sebeplerle oldu ve bildiğiniz gibi, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de bir stagfasyona yol açtı. Bizler zaten bu krize iyi bir ortamda girmedik. Bundan sonraki süreçte ben gerçekten para politikası, maliye politikası, enerji politikası, bunlarla ilgili sizlerin görüşünü bekliyorum.

Değerli sunumunuz ve bizi dinlediğiniz için de teşekkür ediyorum. Saygılarımla.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Özlale, teşekkür ederim.

Sayın Adalet Kaya, buyurun.

ADALET KAYA (Diyarbakır) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Sayın Merkez Bankası Başkanı, Sayın Karahan, kıymetli bürokratlar; hoş geldiniz, sunumlarınız için çok teşekkür ediyorum.

Şimdi, evet, bütün arkadaşlarımız bahsettiler; yapısal sorunlar, yaşadığımız kronik sorunlar değişmediği için biz de hep aynı şeyleri söylemek durumunda kalıyoruz ve konuşmalarımızda ne yazık ki tekrara düşüyoruz. Evet, dün, bildiğiniz gibi, TÜİK nisan ayı tüketici enflasyonunu açıkladı; yüzde 4, 18'lik bu oran iktidarın hedeflediğinin çok üzerinde. Üstelik TÜİK gibi yani herkesin verilerini manipülatif bulduğu bir kurum dolayısıyla enflasyon tahminlerinizin mevcut gerçeklikle uyumlu olmadığı bir kez daha ortaya çıktı. Sene başında da bu tahminlerin gerçeklikten uzak kalacağı konusunda tüm muhalefet partileri olarak uyarıştık sizi. Bu noktada ben tekrar sormak istiyorum: Mevcut enflasyon tahminlerinizin sahadaki fiyat artışlarıyla uyumsuz olduğu yönündeki eleştirileri hiç değerlendirmiyor musunuz ya da nasıl değerlendiriyorsunuz? Önümüzdeki dönemde bir revizyon planlıyor musunuz, yoksa mevcut çerçevenin yeterli olduğunu mu düşünüyorsunuz? Bunları sormak istiyorum çünkü sahadaki tabloyu hepimiz görüyoruz. Resmî veriler ne söylese söylesin, yurttaşın yaşadığı ve hissettiği enflasyon çok daha yüksek. Gıda fiyatlarından kiraya, ulaşımdan temel tüketim ürünlerine kadar her alanda ciddi bir artış söz konusu. Bu koşullarda enflasyon beklentilerini yönetmenin bir güven meselesi olduğunu da görmek gerekiyor, bu da söz konusu. Merkez Bankasının öngörülerıyla yurttaşın yaşadığı gerçeklik arasındaki makas açıldıkça da bu güven durumu zedeleniyor yani yurttaşın güven duygusu zedeleniyor, bunu da görmemiz gerekiyor. Daha önce de benzer bir noktaya değinmiştik, enflasyonun nedenleri meselesi -yani bu konuya tekrar girmek istiyorum ben- yine görüyoruz ki açıklamalarınızda -az önceki sunumunuzda da- savaşın etkisi, talepler, beklentiler, hatta zaman zaman yurttaş davranışları öne çıkarılıyor ve Maliye Bakanlığının açıklamalarında ancak gelir dağılımındaki bozulmayı, maliye politikalarının etkisini, kamu harcamalarının niteliğini ve genel ekonomi politikalarının yarattığı sonuçları yeterince tartışmadığınızı düşünüyoruz. Bugün Türkiye'de, geniş kesimler temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanırken bu tabloyu sadece talep kaynaklı ya da bölgesel savaşa endeksli olarak açıklamak gerçekçi değil, bunu da ifade etmek istiyorum.

Bir diğer önemli başlık, uygulanan para politikalarının sürdürülebilirliği, yüksek faiz politikasıyla kısa vadeli sermaye girişlerini teşvik ettiğiniz bir süreç yaşıyoruz. Bu kur üzerinde geçici bir istikrar yaratıyor, sağlıyor olabilir ancak bunun maliyeti nedir? Bu sermaye hareketlerinin ani çıkış riski karşısında nasıl bir hazırlığınız var? Geçmişte kur korumalı mevduatta yaşadığınız deneyim ortada, benzer bir kırılma farklı araçlar üzerinden yeniden üretip üretmediğimizi sorgulamak zorundayız. Ayrıca, enflasyonla mücadele adına uygulanan politikaların toplumsal maliyetine de değinmek gerekiyor. Bugün emekçiler, emekliler, dar gelirli yurttaşlar

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 15

ciddi bir geçim sıkıntısı yaşıyorlar. Sıkı para politikası uygulanırken bu yükün kimlerin omuzlarına bindiği gerçekten apaçık görünüyor. Bu noktada, Merkez Bankasının fiyat istikrarının yanında finansal istikrar ve toplumsal etkiler açısından da daha bütünlüklü bir perspektif geliştirmesi gerekmez mi?

Son olarak şunu sormak istiyorum: Enflasyon tahminlerinizin tutmaması hâlinde bir hesap verebilirlik mekanizmanız var mı? Yani hedefler tutmadığında, bunun nedenlerini kamuoyuna şeffaf bir biçimde açıklayıp politika değişikliğine gitme konusunda nasıl bir yaklaşım benimsiyorsunuz veya geliştiriyorsunuz? Çünkü milyonlarca insanın günlük yaşamını doğrudan etkileyen bir ekonomik gerçeklikten söz ediyoruz. Bu nedenle, daha gerçekçi, daha şeffaf ve toplumsal geniş kesimlerin yaşadığı sorunları merkeze alan bir yaklaşımın gerekli olduğunu düşünüyorum.

Beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Kaya, teşekkür ederim.

Sayın Cevdet Akay, buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) - Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyeleri, çok kıymetli Merkez Bankası Başkanı ve Başkan Yardımcıları, kıymetli bürokratlar, değerli basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Enflasyon oranı açıklandı, nisan ayı itibarıyla aylık yüzde 4,18, yıllık da yüzde 32,37 oldu. Açlık sınırı 34 bini geçti, yoksulluk sınırı 112 bini aştı. En düşük emekli aylığı 20 bin, asgari ücret 28.075 TL. Daha şimdiden asgari ücretin 4.110 TL'si, en düşük emekli aylığının da 2.928 TL'si eridi gitti yani bu milletin cebinden alındı. İnsanlar geçinemiyor, enflasyon tahmininiz maalesef tutmuyor ve tutmayacak gibi de görünüyor bütün önlemlere rağmen, gayretlerinizi de görüyoruz ama birtakım sizin inisiyatifinizin dışında olan gelişmelerden dolayı da tutmayacağı da aşikâr yani yüzde 30'ların altına inmesi de mümkün görünmüyor. Şimdi, enflasyonla mücadele ederken bir taraftan sizin de beyanatlarınız var, Sayın Şimşek'in de beyanatları var, beklenen enflasyona göre ücretlerinin artışı yapmanız gerektiğini ifade ediyorsunuz yani hissedilen enflasyona göre değil veya reel enflasyona göre değil, beklenen enflasyona göre ücretlerin baskılanması gerektiğini, bunun da enflasyonla mücadelede etkili olduğunu ifade ediyorsunuz. Ben bunu böyle düşünmüyorum, fütursuz kamu harcamalarının frenlenmesinde, enflasyonun aşağı çekilmesinde etkili olacağını düşünüyorum. Şimdi, bir taraftan dışarıda bunu söyleyip içeride de kendi üst düzey yönetici kadrolarınıza enflasyon oranlarının üstünde artışlar yaptığınız zaman adaletli bir davranış olmuyor, söylemleriniz birbiriyle tutarlı olmuyor. 2025 yılı için 81,4 milyon TL'lik bir ücret ödemeniz var üst düzey yöneticilerine. Tabii ki Merkez Bankası bizim çok önemli bir kurumumuz, buradaki çalışanların -Başkan, Başkan Yardımcıları dâhil- çok üst düzey ücretler alması gerekir, çok önemli bir görev yapıyorlar fakat bir taraftan dışarıda da emekli, işçi, asgari ücretli, çiftçi, esnaf, KOBİ perişanken yani buradaki artışlar hissedilen enflasyona göre yapılmayıp refah payı verilmezken, siz içeride kendi bünyenizde böyle bir uygulamayı yaparsanız kendi içinizde tutarlı olmazsınız; bunu özellikle buradan vurgulamak istedim.

Şimdi, finansal yük Merkez Bankasında, KKM'yle beraber aldı başını gitti, çok yüksek tutarda. İki yılda Merkezi Yönetim Bütçesinin -KKM'yi de dâhil ederseniz- faiz giderinin yüzde 76'sını bulan bir faiz ödemesinden bahsediyoruz, 105 milyar dolar civarında bir ödemeden. Bu gayrisafi yurt içi hasılanın yüzde 7,7'sine tekabül ediyor. Şimdi, bu faiz yükünden mutlaka bu ülkenin kurtulması gerekiyor, Merkez Bankası da aynı deritten muzdarip. Şimdi, bakın, bütçemizde tahmin edilen faiz gideri ödemesi 2026 yılı için 2 trilyon 742 milyar ki üç aylık faiz ödememiz 876 milyar oldu, bunun çok daha üstünde gerçekleşecek. Bir taraftan Merkez Bankasına da baktığımız zaman, KKM dâhil, açık piyasa işlemleri dâhil, munzam karşılıklara faiz veriyorsunuz, bunlar da dâhil, ilave ettiğiniz zaman sizin zararınızı aşan boyutta bir faiz ödemesiyle karşı karşıyayız. Şimdi, bununla nasıl baş edilecek? 85,5 milyar dolarlık bir zarardan bahsediyoruz, bunun önlemini almadan olmaz. Bakın, Türkiye Varlık Fonunda da aynı şey söz konusu, hani merkezi bütçeyi geçtik, işte, Merkez Bankasındaki durumu açıkladım, Türkiye Varlık Fonunun da 11,6 trilyonluk borcunun 10,7 trilyonu finansal borçlar. Yani bu Varlık Fonu Genel Müdürünün bizi açıklığı tutar, şimdi daha da artmıştır. Bu çok ciddi tutar, genel bütçeye baktığımız zaman, en son -Hazinenin açıkladığı rakamlardan konuşuyorum- Mart sonu rakamları, kamunun iç ve dış borç miktarı 14,4 trilyon TL. Şimdi, bu borçla ilgili, bu borcun vade sonuna kadar ödenecek faiz tutarı ne kadar biliyor musunuz? Bir çıkarttık, bir hesapladık, 11,4 trilyon. Bu çok ciddi bir rakam. Bu ülkenin bu faiz problemini çözmeden, faiz yükünü aşağı çekmeden hiçbir şeyle baş etmesi mümkün değil, enflasyonla da baş etmek çok zor, mutlaka bunu çözmemiz gerekiyor. Enflasyon bir toplumun baş belası. Hani ne demişler? "Tek kollu canavar" deniyor değil mi, hep böyle konuşulur, edilir. Adaletsiz bir vergi, insanlardaki ahlaki çöküntüyü artıran, geçinmeyi zorlaştıran, yoksulluk olduğu zaman yoksulluk insan her şeyi yaptırıyor maalesef. Bakın, eğitimle ilgili okullarda yaşadığımız sorunları görüyoruz, öğrencilerimiz hayatını kaybediyor, öğretmenlerimiz hayatını kaybediyor. Bir taraftan gençlerimiz uyuşturucu batağının içerisinde boğuşuyorlar, aileler bunlarla mücadele ediyor. Bütün bunların sebebi enflasyonun oluşu ve enflasyonla mücadelede de birinci derece sorumlu olan Merkez Bankası yani sizlersiniz. Merkez Bankası zarar edebilir ama enflasyonda başarılı, enflasyonu aşağıya indirmede ve yok etmede başarılı oluyorsa görevini yapmış demektir. Gelmiş geçmiş bütün Merkez Bankası başkanları var burada, içlerinde başarılı olanlar var, sıkıntı yaşayanlar var, ayrılmak zorunda olanlar var ama siz yönetim olarak bu enflasyonu aşağı çekip başarılı olursanız bu halk sizi çok güzel yâd edecektir ama gidişatta, bakıyoruz, yapısal reformlar yapılmadan böyle bir başarının yakalanması çok zor görünüyor. Burada bizim görevimiz -muhalafet partisi milletvekilleri olarak halkımız seçti bizi, Parlamente'ye gönderdi- bunu eleştirmek, bunu gündeme taşımak ama başta Merkez Bankası olarak sizi de sadece sorumlu tutamayız; bu aynı zamanda bir Hükûmet politikasıdır; bütün iktidarın, Hükûmetin sorumluluğundadır ve bu iktidar, bu Hükûmet bu enflasyonu indirmek zorundadır yani bahanelere sığınılmaması gerekir.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 16

Şimdi, geçici bir yükselişten bahsediyorsunuz, Sayın Şimşek'in de böyle ifadesi var. Siz de "Gıda ve konut fiyatlarıyla ilgili risk görüyorum, düşecek." diyorsunuz ama bir taraftan da soru işaretini koymuşsunuz Sayın Başkanım yani siz de tam bu enflasyonun düşeceğine bence şu anda inanmıyorsunuz. Bunu nasıl düşürmemiz gerekiyorsa hep beraber oturup, tartışıp, iktidarıyla muhalefetiyle çok ciddi önlemler alıp mutlaka bu yükten kurtulmamız gerekir; borcun anapara, faiz yükünden bahsediyorum.

Bir de kur farkı gideriyle ilgili bir şeylerden bahsetmek istiyorum. Şimdi, 2023'ten 2024'e devrildiğinde bu oran yüzde 25'ti toplam borca oranlandığında, kur farkı gideri; 2024'ten 2025'e devrildiğinde yüzde 10'larına düştü toplam borcun; 9,2 trilyona oranladığımız zaman 951 milyardı yanlış hatırlamıyorsam ama bir taraftan kur baskılandığı için, kur arttığı zaman karşılaşıcağımız en önemli sorun, KKM'den daha da beter bir sorun olacak bu gerçekten. Şimdi, özel sektörde 200 milyar dolar civarında döviz açığıyla ilgili bekleyen bir şey var. Kur arttığı zaman özel sektörün nasıl bir durumla karşı karşıya kalacağını; kur farkı gideriyle ilgili Hükümetin, iktidarın, devletin nasıl bir sorunla karşı karşıya kalacağını mutlaka hesaplamamız ve buna göre önlem almamız lazım. Bu kur nereye kadar tutulabilecek? "Carry trade" uygulamasıyla ilgili olarak, yurt dışından gelen sıcak paranın, dövizin TL'ye çevrilip yatırılmasıyla elde edilen ve dışarıya giden, sabit sermaye yatırımı olmayan ve anında çıkış yapabilecek bu paranın önlemi nasıl alınacak?

Şimdi, Sayın Şimşek tavizler veriyor; yatırımcıların Türkiye'ye gelmesi, İstanbul Finans Merkezine girmesiyle ilgili ikili hukuk sistemine geçilmesi düşünülüyor; basına yansıdığına göre kendisi "Ben bu işi hallederim." demiş. Bu işi nasıl hallediyorsunuz, onu da anlamadım yani Türkiye'de bir hukuk sistemi varsa, bir adalet varsa o da bizim bildiğimiz hukuk sistemi; bize farklı, dışarıdaki yatırımcıya farklı bir hukuk sistemi mi uygulanacak, Londra'daki hukuk sistemi mi uygulanacak şeyde olduğu gibi? Bunun da bir an önce önleminin alınması lazım, böyle bir hatalı uygulamaya kesinlikle sebep verilmemesi lazım.

Reeskont kredileri sizden kullanılıyor; nerelerde kullanılıyor, bilmiyoruz. Bugün kirli para trafiğiyle ilgili 1,6 milyar TL'lik bir operasyon oldu sanal kumar baronlarına yönelik, yasa dışı bahis çetelerine yönelik. Şimdi, bu kadar para transferleri, bu kadar para hareketleri oluyor Sayın Başkan. Merkez Bankasının gözünden hiçbir şey kaçmaz, hani sizden kaçsa -diyelim- MASAK'ın gözünden kaçmaz. Bu operasyonların yapılmasını olumlu buluyorum ama zamanında yapılmıyor yani bu kara para trafiğiyle ilgili önlemler de yeterli bir şekilde alınmıyor.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM -

CEVDET AKAY (Karabük) - Sizin kullandığınız reeskont kredileri ne kadar sağlıklı kullanılıyor? Kamu bankalarının bir kısmı kara paranın aklanmasına vesile oluyor mu? Bu kullanılan krediler kimlere kullanılıyor? Seyyal görünüp de donuk olan krediler var mı? Çünkü batık kredilerin oranı arttı, 688 milyara çıktı; yüzde 88'lik bir artış. Ben daha çok batık krediler olduğunu... Donuk krediler var ama seyyal gösteriliyor, sermaye yeterlilik rasyoları anlatıldığı gibi yüksek değil. Ben bir bankacılık sistemine yönelik de ciddi önlemlerin alınması gerektiğini gösteriyorum. Siyasal baskılarla kullanılan krediler var, bu kredilerin geri dönüşü yok ve önümüzdeki süreç içerisinde bu kredilerin de hangileri olduğu tek tek çıkacak, hepsi çıkacak, hiçbir şey gizli kalmaz ve hangi siyasilerin de baskısıyla bu kredilerin kullanıldığı da çıkacak diyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

CEVDET AKAY (Karabük) - Toparlayabilir miyim Başkanım?

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Buyurun.

CEVDET AKAY (Karabük) - Merkez Bankası Başkanı olarak, Merkez Bankası yönetimi olarak bunlara da önlem almanız gerektiğini ve ilgili raporlamalarınızın mutlaka tarafınızdan yapılması gerektiğini... Sadece enflasyon hedefi tutmadığı için Hazine ve Maliye Bakanlığına siz bir rapor sunuyorsunuz fakat Hükümet Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi, bu raporu sizin Sayın Cumhurbaşkanına sunmanız gerekir, niçin Hazine Maliye Bakanlığına sunuyorsunuz? Bunu da ifade edeyim.

Soru-cevap kısmı olacaksa bazı sorularım olacak.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Akay, teşekkür ederim.

Şimdi Sayın Ayyüce Türkeş'e, sonra İsmail Güneş Bey'e söz vereceğim. Komisyon üyelerinden de başka söz talebi yok. Sonra Faik Öztrak Bey'in, Şeref Arpacı Bey'in ve Gülcan Kış Hanımefendi'nin taleplerini görüyorum, onları karşılayacağız.

Sayın Türkeş, buyurun.

AYYÜCE TÜRKEŞ TAŞ (Adana) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Sayın Merkez Bankası Başkanı, kıymetli bürokratlar, basın mensupları ve kıymetli milletvekilleri; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Sayın Başkanım, ülkemizde maalesef artık ekonomik kriz de kronik, enflasyon da kronik demek herhâlde yanlış olmaz. Burada bulunan siz Sayın Merkez Bankası Başkanı ve bürokratlar zaten ekonomiyi, ekonomik krizi, enflasyonu eminim ki çok çok iyi biliyorsunuz, bundan hiçbirimizin şüphesi yok. İşte, krizin sebepleriydi, enflasyonun çözümüydü, vesaire, bunu periyodik aralıklarla hep dinliyoruz, dinliyoruz, dinliyoruz ama dinlediklerimize ne kadar inanıyoruz ya da siz bizim yerimizde olsaydınız ve biz sizin anlattığınız şekilde bu olayları anlatsaydık acaba siz ne kadar inanırdınız, bunu da merak ediyorum. Bu sebepten dolayı, artık, ülkemizin ekonomik kurmaylarını dinlemek -kusura bakmayın ama- bize, maalesef, bazen Andersen'den masal anlatılarını, bazen Tolkien'in epik kurgularını, bazen de Aziz Nesin'in mizahi üslubunu hatırlatıyor. Dolayısıyla, yapmak istediğiniz hiçbir hedefe de

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 17

ulaşamıyorsunuz diye düşünüyorum ve bunun bir iş bilmezlik, liyakatsizlik, hukuksuzluk vesaire olduğunu değil de artık bu Hükümetin ekonomi politikasının, özetle, Türk milletini yoksullaştırmak ve bu yoksulluğu yönetmek olduğunu düşündüğümüzü söylemek istiyorum.

Bir sürü global mazeret sıralanıyor ama sıralanan bu mazeretler için hiçbir zaman önlem alınmıyor yani dünyanın her yerinde bu sıralanan mazeretler yaşanıyor. İşte, burada, sayın milletvekilleri de söyledi, İran'da, Ukrayna'da Rusya'da enflasyon nasıl, bizde enflasyon nasıl mesela. Mesela bu İran savaşı tombaladan çıkmadı, bu zaten "Ben geliyorum." diyordu. En basitinden, On iki Gün Savaşları yaşandı bu coğrafyada ve o savaşlar bitmedi aslında, onun devamı olacağı belliydi ama bakıyoruz, biz yine devlet olarak hiçbir önlem almadık. Spottan doğal gaz alıyoruz, spottan mazot alıyoruz, ne bileyim, gıda enflasyonunu engellemek için gözle görülür bir önlem alınmıyor. O yüzden, burada gerçekten biz bilinçli bir yönetme şekli olduğunu düşünüyoruz.

Sormak istediğim, mesela TL'nin değeri konusunda ayarlama yapıp yapılmadığını açıkça belirtmenizi sizden rica ediyorum. Faiz politikasında haftalık gecelik uygulamaya geçmenin Merkez Bankası duruşu açısından istikrarsızlık ve politik duruş kaybı olup olmadığı hakkındaki görüşlerinizi merak ediyorum. Tarafınızca finansal istikrarın görev olarak hatta bazen yanlışlıkla amaç olarak belirtilmekte olduğunu da dikkate alarak, reel sektörün finansal olarak istikrarsızlaşması neden önemsizdir? "Yok, önemli" diyorsanız sonuç ortadadır. Bu başarısızlık değil midir diye de sormak istiyorum.

Ayrıca -bu belki sizi çok ilgilendirmiyor ama ekonomi genelini ilgilendiriyor- yurt dışından getirilecek bu gelirlere yirmi yıl muafiyet tanınmasını da akıl alır bir şey olarak görmüyorum ben. Yani hem adaletsizlik... Yani ben burada yurt içinde vergi vereceğim düzenli, zaten bir sürü kriz var, zaten vergi bana ek maliyet getiriyor; bana hiçbir şekilde destek yokken adam nereden getirdiği belli olmayan parayı yurt dışından buraya getirecek; bunun da çok çeşitli eksikliklere sebep olacağını düşünüyorum. Yani bunun bir çözüm değil, aksine çözümsüzlüğe sebep olacağını düşünüyorum ve hep ekonomi kurmayları aynı şeyleri konuşuyor. Dünya çok farklı bir yöne gidiyor aslında ya da bize bunu seslendirmiyorsunuz, ne kadar takip ediliyor bilmiyorum ama bizim Türkiye'nin kısa zamanda çok gelir kazandıracak iş kapılarını bir an evvel desteklememiz ve önünü açmamız gerekiyor. Mesela, Türkiye'de hiç paylaşım ekonomisi konuşulmuyor ve desteklenmiyor. Yani dünyada bununla ilgili çok ciddi kazanımların örnekleri var. Yine, mesela, oyun sektörü Türkiye'de başarılı bir sektör; çok ciddi ihracat rakamları var, savunma sektörü gibi bir şey bence ama onunla ilgili de yeterli destek ve önü açılmıyor. En sonunda, yapay zekâ ekonomisi var; yapay zekâ evet, çok konuşuluyor ama bunun ekonomiye getireceği... Özellikle dünyanın konuşmaya ve üzerinde çalışmaya başladığı "evrensel temel gelir" diye bir kavram var; dünya artık buna gidiyor. Bununla ilgili nasıl çalışmalar yapılıyor, neler yapılıyor ben onu da merak ediyorum. Yaklaşık beş-sekiz yıl içinde süper zekâ olarak nitelendirilen yapay genel zekâ ve yapay üst-dar zekânın ortaya çıkacağı ve bunun da "ajan ekonomisi" diye bir kavramı karşımıza getireceği konuşuluyor. Yeni bir ekonomik yapılanma olacak, yapay zekâ ajanları mevcut iş gücünün büyük bir bölümünü devralacak yani insan müdahalesi olmaksızın hedef belirleyebilen, karar alabilen, eylem gerçekleştirebilen ve birbiriyle koordine olabilen yapay zekâ sistemlerinin ekonomik aktör hâline geldiği bir yapı tanımlanacak. Yine bu yapıyla ilgili McKinsey, Goldman Sachs, IMF gibi kuruluşların tahminleri birleştiğinde, 2035 itibarıyla küresel gayrisafi yurt içi hasılaya yıllık 15 ila 30 trilyon dolarlık ek katkı sağlayabileceği görülmekte. Bu büyümenin, emek maliyetinin dramatik düşüşü, 7/24 üretim kapasitesi, sıfır marjinal maliyet ve hata oranlarının minimize edilmesinden kaynaklanacağı söyleniyor.

Türkiye'nin iş gücü de yapısal olarak bakıldığında yapay zekâ ikamesi riskine karşı özellikle kırılgan unsurlar barındırıyor ve Türkiye'nin toplam istihdamının yaklaşık yüzde 35 ila 45'inin orta yüksek ikame riski taşıdığı da değerlendiriliyor. Bu da potansiyel olarak 10-13 milyon kişiyi etkileyebilecek gibi gözüküyor. Türkiye'de kronik yapısal işsizlik; kentlerde yoksulluk yoğunlaşması, genç nüfusta hayal kırıklığı ve siyasi radikalleşme risklerini beraberinde getiriyor. Tarihsel olarak teknolojik işsizlik dönemleri, popülist hareketlerin en güçlü zemin bulduğu anlara da denk geliyor; bunlar önemli.

Bu evrensel temel geliri de şu anda pilot uygulayan ülkeler var; Finlandiya, Kenya, Amerika, Kanada, Almanya gibi ülkelerde pilot uygulanıyor. Bu evrensel temel gelirin geçmişteki insanların ürettiği veriyi, içeriği ve bilgiyi ham madde olarak kullanarak değer ürettiği ve bu veri tüm toplumun kolektif emeğinin ürünü olduğu için bu değer topluma geri dönmemesinin hem etik olduğu hem de ekonomik açıdan savunabilirliği söyleniyor; o yüzden önemli ve üzerinde çalışılması gereken bir şey. Bununla ilgili de yapay zekânın yarattığı ek ekonomik değerden alınan dijital emek vergisi doğrudan evrensel temel gelir fonu olarak ayrılır ve böylece mevcut gelirler yeniden dağıtılır vesaire gibi çalışmalar var. Yani bunlar üzerinde de gerçekten kafa yorulması gerektiğini, bunlarla ilgili ne tür planlamalar yapılıyor ya da yapılıyor mu bilmiyorum ama bizim hep var olan değil ya da hep denenen değil gerçekten bize biraz çığır açacak kapıları çalmamız, aralamamız ve üzerinde kafa yormamız gerektiğini düşünüyorum. Türkiye'nin de özellikle genç iş gücüyle bu yazılım ve dijital dünyada daha kolay, dünyanın her yerinde de çalışabilir olması açısından, on-line iş açısından kapasitesinin çok yüksek olması açısından istekli, eğilimli ve avantajlı olduğunu düşünüyorum; bunların da tarafınızca değerlendirilmesi ve çalışılması gerektiğine inanıyorum.

Teşekkür ediyorum, sağ olun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Güneş, buyurun.

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) - Teşekkür ederim Başkanım.

Çok değerli Başkanımız, milletvekillerimiz, Merkez Bankası Başkanımız, değerli bürokratlar ve basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 18

Öncelikle, tabii ki Merkez Bankasının görevine baktığımız zaman öncelikle fiyat istikrarını sağlamak ve enflasyonla mücadele etmek. Tabii, enflasyon insanların fakirleşmesine ve birtakım insanların da zenginleşmesine vesile oluyor veya haksız kazanç oluşturuyor. Enflasyon, Türkiye'nin uzun süreden beri bir problemi yani yeni bir problemi değil. Tabii, geçmiş dönemlere baktığımız zaman, 1991 seçimlerinde rahmetli Demirel diyor ki: "Ben iktidara gelirim enflasyonu düşürecek ve burada önemli olan problemleri giderecek ve gerekli tedbirleri alacağım; vatandaş da buna inanacak ve enflasyon düşecek." 1991 yılında enflasyon yüzde 66, 1992'de yüzde 70, 1993'te yüzde 71, 1994'te 94 krizi çıkıyor ve enflasyon yüzde 125. Yani bu enflasyonu herkes düşürmeyi planlıyor ama öyle kolay da düşmüyor.

Neden kaynaklanıyor bu enflasyon? Şimdi, bakıyorum ben, tabii ki buradaki esas mesele, dolar kuru veya döviz kuruyla baş edemememiz mi, cari açığımız mı? 1960'ta 1 dolar 4,73 lira, 1975'te 6 TL, 1980'de 65 TL, 1990'da 2.500 TL, 1995'te 44 bin TL, 2000'de 612 bin TL, 2003'te 1 milyon 500 bin TL. Sonra, AK PARTİ iktidara geldikten sonra 6 sıfır da atıldıktan sonra dolar kuru 2005'te 1,3; 2010'da 1,5; 2013'te 1,8. Yani dışarıdan para girdiği zaman problem yok, eğer dışarıdan para girmezse ve dövize talep olduğu müddetçe, döviz çıktığı müddetçe sizin enflasyonla mücadele etmeniz çok mümkün değil. Hadi eski dönemlerde, diyelim ki 80 öncesi dönemlerde bütçenin neredeyse yüzde 50'si açıkmiş ve dolayısıyla da borçlanılıyormuş. AK PARTİ iktidarlarına baktığımız zaman, bütçe açığının gayri safi millî gelire oranı yaklaşık yüzde 3'lerin altında. Peki, 2013'ten bu tarafa bütçe açığında çok fazla artış var mı dersiniz çok fazla artış yok ve gelirlerin giderleri karşılama oranı yüzde 90'larda. Peki, burada bir şeyler değişiyor yani bizim bütçe verilerimizde herhangi bir değişiklik yok, burada 2023 yılında bir deprem oluyor ve deprem neticesinde tabii ki burada bütçe açığı fazlaşıyor -yüzde 4,9 herhâlde, yanılmıyorsam o civarda çıkıyor- onun harici dönemlerde genelde normal seyrediyor.

Tabii, bu enflasyonun sebebi ne, neden biz bunu yaşıyoruz? Yani bizden önceki dönemlerde de şimdi bizi eleştiren arkadaşların iktidar olduğu dönemlerde de benzer problemi yaşıyoruz. Tabii ki bunun esas nedenine ve buna çözüm bulabilmek lazım. Şimdi, burada tabii ki Merkez Bankasının, İran-Amerika-İsrail savaşında kurları sabit tutabilecek veya belli bir aralıkta tutabilecek imkânı, güçlü olmasaydı -ben size söyleyeyim- enflasyon bu ay yüzde 4 değil de çok daha fazla çıkardı; neticede bu sizin gücünüzle alakalı bir şey. Tabii, burada bir şeyler yapılması gerektiğine ben inanıyorum.

Diğer taraftan, tabii ki enflasyonla ilgili Merkez Bankasının mücadelesinde bunu sekteye uğratan bazı olaylar oluyor mu? Oluyor. Direkt ekonomiyle ilgili olmayan bazı siyasi olaylar olabiliyor ve o olaylar üzerinden Türkiye'yi yıpratmak isteyenler olabiliyor. Diyorlar ki: "İran savaşı bizimle değil ki bize etkisi niye olsun?" Öbür taraftan, siz diyelim ki petrolü 65 dolara göre planlamışsınız, petrol olmuş 110 dolar ve dolayısıyla da bu sizi etkilemez mi? Etkiler tabii ki.

Tabii, Başkanımızın verdiği göstergelerde bizim için en önemli olan şeylerden biri hizmet sektöründe enflasyonun düşmüş olması, gıda sektöründe ve enerji sektöründe -hadi enerjiyi kabul edebiliriz- petrol fiyatları arttı, bunlarda artış görülüyor. Gıdada niye biz bunu yaşıyoruz, gerçekten de bunun üzerinde ısrarla durulması lazım. Geçen gün şöyle bir haber gördüm ben, biber Antalya halinde 30 lira, Diyarbakır'da bir markette 230 lira. Burada tabii ki Ticaret Bakanlığımızın bununla ilgili gerekli tedbirleri mutlaka alması lazım. Enflasyon düşük seyreden bir dönem yaşadık, vatandaşımız buna alışmıştı, tekrar enflasyonist ortama girince bunu fırsat bilen belli kesimler var; hizmet sektörü bunun başında. Dolayısıyla da burada enflasyonun çok üzerinde bir artış yapıyorlar; gıda sektörü, hizmet sektörü gerçekten de bunu bir fırsat bilerek vatandaşlardan çok daha fazla para alıyorlar ve enflasyonu da yükseltiyorlar. Bununla ilgili tabii ki Hükümetimizin alması gereken tedbirler olduğunu ben düşünüyorum.

Tabii, olağanüstü olaylar yaşandı, deprem yaşadık, arkasından bazı olaylar yaşandı, İran savaşıdır; bu gibi şeyler mutlaka bizi etkiliyor. Eğer bunlar yaşanmamış olsaydı ben inanıyorum ki bizim Merkez Bankası hedeflerine işte, 2026'da yüzde 16 mıydı, o civarlara ulaşabileceğimizi ben zannediyorum ama bir türlü bu olaylardan kendimizi sıyrıyoruz.

Diğer bir durumda şöyle bir şey var; tabii, bu dönemde, Başkanım, özellikle size sormak istiyorum: Altının yükselmiş olması bizim enflasyonla mücadelemizi ne yönde etkiledi? Şimdi, biz vatandaşa döviz belli bir aralıkta tutuyoruz, enflasyonun altında tutuyoruz, insanlar döviz almıyor ama altının onsu aşağı yukarı 1.800 dolardan 5.500 dolara çıktı, neredeyse 2'ye, 3'e katlanmış ve dolayısıyla vatandaşlar bakıyor ki altın alıyorlar. Biz altınımızın aşağı yukarı beşte 1'ini kendimiz üretiyoruz, 30 ton falan yanılmıyorsam, bunun daha fazla kısmını da dışarıdan ithal ediyoruz. Ha biz altın almışız ha da döviz almışız ve döviz açığımızı da diyelim ki bu artırıyor. Buna ne gibi tedbirler alınabilir diye ben düşünüyorum.

Diğer bir şey: Tabii ki Merkez Bankasının altın rezervi önemli ölçüde bizim hükümetlerimiz döneminde arttı, 580 ton civarı mı Başkanım, bilmiyorum. Bunun bir kısmı da... Daha önce aşağı yukarı, yanılmıyorsam 90-100 bin ton civarı altınımız vardı ve özellikle Berat Albayrak döneminde bu altınlar İngiltere'den getirildi ve şimdi İngiltere'de bizim ne kadar altınımız var? Bunu niçin İngiltere'de tutuyoruz? Geçmişe dönüp baktığımız zaman, işte, Birinci Dünya Savaşı öncesi parasını ödediğimiz gemilerin İngiltere'de kaldığını düşünürsek yani yarın ileride olabilecek herhangi bir olumsuzlukta bu altınlar onlarda kalabilir mi diye benim endişelerim var. Bu altınları getirme yönünde bir çabanız var mı diye ben sormak istiyorum.

Tabii ki enflasyonla mücadele etmek öyle kolay bir iş değil. Buradan tabii, muhalefet partisindeki arkadaşlar önerilerde bulundu, özellikle Özlale, burada kendilerinin de bazı önerileri oldu ama çok somut ve etkin bir ekonomi politikalarının ben olmadığını gördüm. Vatandaşa umut verecek bir politika var mı dersiniz, yok ve bizim uyguladığımız politikaları zaten onlar da savunuyorlar. İnşallah, bu enflasyonu kısa sırada düşürürüz diye ben düşünüyorum.

Sunumunuz için teşekkür ederim.

Herkesi saygıyla selamlarım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 19

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Evet, teşekkür ediyorum Sayın Güneş.

Şimdi, Komisyon üyelerinden söz talepleri tükenmiştir. Komisyon üyesi olmayan sayın milletvekillerine söz vereceğiz.

İlk olarak Sayın Öztrak.

Buyurun Sayın Öztrak.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) - Teşekkür ediyorum Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; hepinizi konuşmama başlarken saygıyla selamlıyorum.

Şimdi, Türkiye üç yıldır bir rasyonelleşme ve dezenflasyon programını uyguluyor, yüzde 38'lerle başladığımız enflasyon arada bir pik yaptı, ondan sonra aşağı doğru inmeye başladı ama son altı aydır 30'larda yapışkanlaştı, bir türlü düşmüyor. Sayın Başkan sunumunda birtakım gevşemelerden bahsetti ama sonuç itibarıyla baktığımızda 30'luk bir enflasyona altı aydır çakıldık kaldık yani bu, programın çok da başarılı olmadığını ortaya koyuyor. Bir de bu süreçte uluslararası konjonktür de değişiyor, ciddi jeopolitik riskler ortaya çıkıyor, özellikle çevremizde savaşlar var.

Şimdi, bütün bunlara baktığımız zaman, ben önce şunu söyleyeceğim: Yapısal önlemler almadınız, yapısal reformlar yapmadınız, bunlar doğru ama bence zaten işe başlarken 3-0 yenik başladınız, çok ciddi bir yapısal problemle başladınız. Bugün Türkiye'deki enflasyonun bu seviyelere çıkmasının nedenlerinden bir tanesi, ülkede uygulanan otoriter ve mutlakiyetçi sistemin sonuçta, özellikle bundan önce, 2023 yılında seçimlere doğru giderken "Nas." diyerek "Pas." diyerek "Faiz sebep, enflasyon sonuç." diyerek seçim ekonomisine geçmesi ve burada enflasyonist baskıları olduğu yerden olağanüstü yüksek seviyelere çekmesiydi. Şimdi "3-0 yenik başladınız." derken şunu kastediyorum: Sorunun sebebi olan çözümün adresi olamaz. Sorunun sebebi duruyor. Evet, bürokratlar değişti; evet, Bakan değişti ama sonuç itibarıyla bu siyaseti yöneten kişi en başta duruyor. Şunu soruyor insanlar, ben de soruyorum: Yarın öbür gün uyguladığınız politikaları beğenmediğinde ya da seçime gidildiğinde, seçime gidilmesi zamanı geldiğinde sizin durumunuz ne olacak? Ekonomiden yani hazine ve maliyeden sorumlu Bakanın sonu ne olacak? Buralarda ciddi çapalar olmadığı sürece sizin enflasyonu düşürmeniz son derece güç. Tekrar söylüyorum: Bu ciddi çapa da nasıl olur? Ancak sorunun sebebi olanın değişmesiyle olur.

İkinci söyleyeceğim şey: Bir enflasyonu düşürme programı uyguluyorsunuz ama kura aşırı yaslaniyorsunuz. Bunun da ekonomide çok ciddi kırılmalıklar yarattığı açık. Bakın, ben bir şey söyleyeyim: 2023 yılında bu işe başladığınızda birim iş gücü maliyeti bazlı reel efektif kur endeksi ülkenin rekabet gücünü gösteriyor. Arkadaşlarımız ücretlerin çok düşük olduğundan söz ediyorlar ama bu perspektiften dönüp baktığınız zaman ortada ilginç bir manzara var; 70,3 olan endeks 2025 yılında 93,82 noktasına kadar gelmiş, bugünlerde de 100'ü aşmış durumda. Bu, kuru tutmanız neticesinde Türk ekonomisinin rekabet kaybını ve yanlış bilmiyorsam, birim iş gücü maliyeti bazlı olduğu için de bu rekabet kaybını verimlilik artışıyla telafi edemediğimizi gösteriyor.

Üçüncü sorun: Biraz önce Sayın Akay söyledi, dile getirdi; Özel kesimin açık pozisyonu 200 milyar dolar. Peki, nereden 200 milyar dolara geldik? Bu işe başladığınızda 74 milyar dolardı. Bu da benim geçmişte hani, krizleri yönetirken gördüğüm, krizlerin sebeplerine bakarken gördüğüm ciddi sorunlardan bir tanesi; özel kesimi dışarıdan borçlanmaya teşvik etmişsiniz, pozisyon açmaya teşvik etmişsiniz. Bugün, dolayısıyla, kurda meydana gelecek oynamalar orada ciddi sorunlar yaratacak.

Dördüncü mesele olarak şunu söylemek istiyorum: Bir de kurumsal bir zafiyet var yani bunu söylerken bürokratlara burada çok fazla yüklenmek istememekle birlikte bürokrasiden gelen bir kişi olarak bunu söyleme hakkım olduğunu düşünüyorum. Bakın, en son yayınladığınız enflasyon raporunuzun, şubat ortasında yayınladığınız enflasyon raporunun bir bölümünü okuyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Buyurun.

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) - Raporda "Önümüzdeki dönemde jeopolitik belirsizliklerin azalmasıyla petrol fiyatlarının zayıf bir görünüm sergilemeye devam edeceği öngörülmektedir. Bu görünüm doğrultusunda ham petrol fiyatının 2026 yılında ortalama 60,9 dolara -65 dolardı orta vadeli programda- 2027'de şuraya düşecek." diyorsunuz ama aynı günlerde Amerika Birleşik Devletleri'nin en büyük uçak gemisi Gerald Ford körfezde yani arkadaşlarımızın da bunu biraz iyi takip edip bu varsayımları yapması lazım diye düşünüyorum Sayın Başkan.

Son olarak şunu söylemem lazım; Sayın Şimşek dedi ki: "Varil fiyatında her 10 dolarlık artış 5,5 milyar dolar cari açığa yük getiriyor." Doğru; bu, 22 milyar dolar demek bugünkü ham petrol fiyatlarıyla.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

FAİK ÖZTRAK (Tekirdağ) - 22 milyar dolar cari açığınız var, 239 milyar dolar bir yıl içinde ödemeniz gereken kısa vadeli borcunuz var, net rezerviniz 23 milyar dolar. Bununla nereye kadar gidebileceksiniz, nereye kadar kuru tutabileceksiniz? Güven yok, onu da söyleyeyim, hâlâ daha güven falan da gelmiş vaziyette değil. Nereye kadar bu işi götürebileceksiniz gerçekten çok merak ediyorum.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Sayın Öztrak, teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, şimdi diğer sayın milletvekillerine söz vereceğiz.

Değerli milletvekilleri, süreniz beşer dakikadır, lütfen süreye dikkat edelim.

Sayın Arpacı, buyurun.

ŞEREF ARPACI (Denizli) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 20

Sayın bürokratlar, çok kıymetli vekiller; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

En baştan özetle söyleyeyim, birçok vekilimiz çok güzel konuştu.

Sayın Başkanım, yetkileriniz çerçevesinde bu enflasyonla mücadelenin başarılı olma şansı yok çünkü ne yazık ki bu hedefe total olarak gidiyorsunuz. Maliye politikalarıyla desteklenmeden, bağlı olduğunuz kurum ve Hükûmetin diğer bileşenleri sizi desteklemeden ne yazık ki bu enflasyon programının başarıya ulaşma şansı yok.

Sıkı para politikası uyguluyorsunuz uzun süredir. Bakın, bu uyguladığınız sıkı para politikası Sayın Başkanım, kemoterapi tedavisine benziyor. Siz tümörü yani enflasyonu küçültüyorsunuz ama ne yazık ki vücudun diğer organları artık kötü etkilendi. Hasta yoğun bakıma kaldırıldı yani ekonominin temeli sanayi, ihracatçı, esnaf, küçük esnaf, bütün bileşenleri şu anda artık sizin uyguladığınız tedaviden dolayı zor durumdadır. Yani artık sıkı para politikasıyla tümörü küçülttünüz ama vücuda vitamin takviyesi lazım, farklı takviyeler lazım ve bağlı olduğunuz kurum ve Hükûmet bunu sağlayamıyor. Dolayısıyla, bu enflasyonla mücadelede ne yazık ki başarı şansınız yok.

İşte, siz hane halkının anketini gösterdiniz; hane halkı güvenmiyor. Reel sektör ve piyasa katılımcılarının -yine söylüyorum- bağlı olduğunuz kurumun baskılarıyla o rakamları verdiğine de eminim, onlar da bence bu rakamların bu şekilde olduğuna inanmıyor. Hükûmetinizin ya da sözcülerinizin uyguladığı baskılarla birçok oda başkanı ve sanayici ya da ekonomist gerçek görüşlerini dile getiremiyor. Siz bunu bilmiyor olabilirsiniz, ben söyleyeyim.

Bakın, uyguladığınız para politikaları neticesinde reel sektör çok zor durumda. Geçen ay Denizli'de 4 firma konkordato aldı, irili ufaklı firmalar. Türkiye'de kapatan, batan sanayici sayısı, firma sayısında büyük artış var. Bir firmanın kapanması zincirleme etkiyle diğer firmaları da etkiliyor. Bazı verileri siz göremiyorsunuz. Mesela, en basitinden vurulan çek meselesi. Eminim rakamlarında belki çok büyük bir artış yoktur ama piyasa artık şöyle dönmeye başladı: Çekin tarihi geldiğinde sahibini arayıp üç aylık, beş aylık, üç haftalık, altı aylık farklı çekle değiştirerek çekini geri alıyor. Dolayısıyla, çek belki vurulmuyor ama ödenmiyor da. Piyasa gerçekten berbat durumda.

Şimdi, dövizle alakalı... İşte, rezervleri konuştuk, rezervlerdeki düşüş ve ani düşüşler; ama savaş sebebiyle ama 19 Marttaki uygulanan hukuksuz politikalar sebebiyle ciddi rezerv düşüşleri var. Bu rezerv düşüşleri ne? Sizin kur artmasın diye döviz satmanız arka kapıdan. Doğru mu? Ama sizin sattığınız döviz şu anda dünyanın en pahalı dövizini yani AKP Genel Başkan Yardımcısının - gazeteye verdiği demeç diye söylüyorum- kendisinin söylediği yüzde 30 ama bizim bildiğimiz en az yüzde 40. Yani sizin rezervinizden çıkan 10 doların aslında 14 dolar maliyeti var bize. Şimdi, Türkiye ithalat ülkesi oldu. Toparlayacağım, mısır diyelim, mısır ithal ediyoruz, dünyanın en pahalı mısırını ithal ediyoruz aslında. Ucuz diye ithal ediyoruz ama aslında ucuz değil, yüzde 40 daha pahalı maliyeti var bize.

Şimdi, talebi düşürmeniz ve talep enflasyonu ile alakalı övünüyorsunuz ama maliyet enflasyonu tarafında hiç yokuz. Şimdi, savaş kaynaklı, petrol fiyatlarının artışı kaynaklı bahaneler var; enflasyon düşmüyor, haklısınız ama geçen sene mesela çiftçi ekinini ektiğinde 30 lira olan mazot ekinini biçtiğinde 60 liraydı ve savaş da yoktu ama bu maliyet artışı gıda enflasyonunu da körükledi, anlatabildim mi. Özellikle gıdadaki enflasyonun sebebi gıdaya olan talep değil, maliyetlerin artışı. Dolayısıyla, sizin bu para politikalarında, yaptığınız uygulamalarda maliyeti düşürmek için yaptığınız hiçbir şey yok. Maliyet enflasyonunu baz alarak bir program geliştirilmesi lazım.

Bir banka genel müdürü bir açıklamada bulundu. Artık, savaş dönemindeyiz ki bu savaşın geleceği üç senedir belli, bana göre, beş senedir savaşın içindeyiz, zaten hazırlıklı olmamız gerekiyordu ama diyelim ki hazırlıksız yakalandık. Bunun önlemlerinin alınması lazım bir an önce ve bu dövizle olan baskının azaltılması lazım, anlatabiliyor muyum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

ŞEREF ARPACI (Denizli) - Dövizle olan baskının sizin on sene, on beş sene önce uyguladığınız kur çıpasından farkı yok ve bunun zararlarını reel sektör çok pahalıya ödedi. Şu anda da bu noktadayız. Bunun bedeli çok ağır olacak Sayın Başkanım.

Teşekkürler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ - Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, görüşmelere beş dakika ara veriyorum, 18.00'de tekrar toplanacağız.

Kapanma Saati: 17.55

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 18.02

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

----- 0 -----

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - İkinci Oturumu açıyorum.

Söz taleplerini karşılamaya devam ediyoruz.

Sayın Gülcan Kış, süreniz beş dakika.

GÜLCAN KİŞ (Mersin) - Sayın Başkan, değerli hazırım; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 21

Başkan Sayın Fatih Karahan'dan bugün Merkez Bankasının politikalarını dinledik ancak teknik sunumların ötesinde, rakamların söylediği ile vatandaşın yaşadığı arasındaki derin uçurum gerçeğini konuşmamız gerektiğini düşünüyorum çünkü burada anlatılanlar ile sahada yaşananlar örtüşmüyor. Merkez Bankasının temel görevi fiyat istikrarını sağlamaktır ancak geldiğimiz noktada tablo ortada. Nisan ayında enflasyon aylık yüzde 4,18; yıllık yüzde 32,37; yılın ilk dört ayında gerçekleşen enflasyon yüzde 14,64. Yıl sonu için açıklanan yüzde 16'lık hedefin yüzde 92'si daha dört ayda gerçekleşmiş durumda, kalan sekiz ayda enflasyonu yüzde 1,19'da mı tutacaksınız? Aylık ortalamayı yüzde 0,2'nin altına mı indireceksiniz? Cevap bekleyen acı sorular bunlar.

Sayın Başkan, bu program "dezenflasyon" diye anlatılıyor ama vatandaşın hayatında bunun karşılığı şudur: Asgari ücretin 4.110 lirası daha dört ayda erimiş, en düşük emekli maaşının yaklaşık 3 bin lirası yok olmuş, en düşük memur maaşında 9 bin liranın üzerinde kayıp oluşmuş yani enflasyon düşmüyor, vatandaşın geliri düşüyor. Vatandaşın bankalara olan borcu toplam 6,5 trilyon lirayı aşmış durumda. Vatandaş yılın daha ilk üç ayında 365 milyar lira bankalara faiz ödemiştir. Bu tablo bize diyor ki "Bu ülkede milyonlarca insan artık geçinmek için çalışmıyor, faiz ödemek için çalışıyor." Ama aynı dönemde bankalar ne yapıyor? Üç ayda 288 milyar lira net kâr açıklıyor. Çelişkiye bakalım; vatandaş borçlanıyor, KOBİ yüksek faize eziliyor, çiftçi krediyi ödeyemiyor ama bankalar rekor kâr açıklıyor. "Sistem kimin için çalışıyor?" diye de sormak isterim Sayın Başkan. KOBİ'lere gelince, toplam kredi 7 trilyon lirayı aşmış, batık kredilerde artış oranı yüzde 126.

Sayın Başkan, bir diğer kritik alan da rezervlerdir. Swap hariç net rezerv 36,4 milyar dolara gerilemiş durumda, sadece son yedi haftada 42,4 milyar dolarlık bir erime yaşanmış. Bu rezervler hangi müdahaleler için kullanıldı, hangi kur baskısını yönetmek için harcandı? Ve en önemlisi, bu sürdürülebilir mi? Ve tüm bu tabloya rağmen Türkiye'miz bugün, dünyada en yüksek enflasyona sahip 5'inci ülke, Avrupa'da ise açık ara 1'inci sırada. Avrupa'daki 31 ülkenin yıllık enflasyonu bizim bir aylık enflasyonumuzdan daha düşük, bu artık dış gelişmelerle açıklanabilecek bir durum da değildir. Elbette küresel krizler vardır, riskler vardır, savaşın, enerji fiyatlarının etkisi vardır ama yönetim zafiyetinizi, başarısız politikaların sonucunu sürekli dış faktörlere de bağlayamazsınız. Aynı dünyada yaşayan başka ülkeler bu süreci daha az hasarla atlattırken Türkiye neden enflasyon, faiz ve borç sarmalından bir türlü çıkamıyor? Bugün, icra dairelerine baktığımızda, derdest dosya sayısı 24 milyonun üzerinde. Bu, evine haciz gelen bir aileyi anlatıyor, kredisini ödeyemeyen bir esnafı anlatıyor, tarlasını ipotek eden bir çiftçiyi anlatıyor Sayın Başkan. Rakamları anlattık; enflasyonu, borcu, faizi, rezervleri söyledik ama bütün bu tablonun bir de sorumluluğu var.

Sayın Karahan, siz 3 Şubat 2024'ten bu yana Merkez Bankası Başkanlığını yürütüyorsunuz ve o günden bu yana Mecliste bu Komisyonunda ve kamuoyunda hep aynı cümleleri duyuyoruz sizden: "Enflasyon düşecek, program çalışıyor. Biraz daha sabır, biraz daha kemer sıkma, önümüzdeki yıl rahatlayacağız." Ama aradan geçen zamanda enflasyon düşmedi, gelirler eridi, borç büyüdü, faiz yükü arttı, değişmeyen tek şey söylenen sözler oldu. Siz, bu tabloya rağmen hâlâ aynı cümleleri kurmaya devam mı edeceksiniz, yoksa artık bu politikanın sonuçlarıyla yüzleşecek misiniz? Çünkü vatandaş artık biraz daha sabır değil, gerçek bir çözüm duymak istiyor sizlerden diyor, teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Aliye Timisi Ersever, buyurun.

ALİYE TİMİSİ ERSEVER (Ankara) - Teşekkür ederim Başkanım.

Sayın Başkan, sunumunuz için teşekkür ederim. Hepinizi selamlıyorum.

Ben sadece soru sormak istiyorum. 14 Mayıs'ta yayınlayacağınız Enflasyon Raporu'nda enflasyon bandını değiştirecek misiniz? Değiştirecekseniz üst limit ne olacak? Size göre ülkenin en önemli sorunu olan tek kişilik rejimin sebep olduğu yapısal sorunu aşmakta en güçlü çapa ne olabilir?

Cari açık artışını bir yıl içinde geri ödenecek borcu düşündüğünüzde ve rezervlerdeki düşüşü dikkate aldığımızda daha ne kadar kuru tutarak enflasyonu düşürebileceğinizi düşünüyorsunuz?

Teşekkür ederim.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Sayın Oğuz Üçüncü, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) - Değerli Başkanım, teşekkür ediyorum.

Evet, hoş geldiniz. Teşekkür ediyorum sunumlarınız için.

Ben, faizle ilgili veya enflasyonla ilgili çok soru sorulduğu için enflasyon boyutunda değil, borçlanma maliyetleri ve yurt dışına döviz girdileriyle ilgili bir soru sormak istiyorum. Biliyorsunuz, 2015 yılından sonra yenilenmeyen kredi mektuplu döviz tevdiat hesapları ve süper döviz hesapları vardı, bir ara yurt dışında yaşayan 7 milyon insanımızın 20 milyar dolar kadar para yatırdığı ve ülkemize döviz girdisi noktasında da ciddi rol oynayan bir hesap türüydü ancak şu an bilançolarınızdan da gördüğüm kadarıyla 2022'de 4 milyar lira olan bu hesaplar 2025'te 5 milyar olarak görülüyor ama döviz bazında 210 milyon eurodan 97 milyon euroya kadar azalmış oldu. Bu konuyla ilgili ki YUVAM vardı yine alternatif, yurt dışında yerleşik vatandaşlar mevduatı, kur korumalının bir çeşitliydi, o da yenilenmiyor artık tabii, hâliyle bu programdan çıkıldığı için. 7 milyon insanımızın finansal gücünden hareketle ve ülkemize olan sevdasından yatırım arzusundan da hareketle, mevcut borçlanma faizlerimizden de hareketle Avrupa'daki mevduat faizlerinde yüzde 2'yi geçmediğini de varsaydığımızdan acaba bunlara yönelik, 7 milyon insanımıza yönelik yeni bir program düşünülüyor mu? Böyle bir ihtiyaç görülüyor mu? Bu manada ülke ekonomisine katkı sağlamak isteyen insanlara yeni alternatifler sunulma imkânı var mı? Zira, biz artık bilgi paylaşıyoruz; insanlarımız, vergilendirilme ve vergi bilgi paylaşımından da bu programların

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 22

gizlenmediğini biliyor. Bizim, dolayısıyla burada bir risk ve endişe olmadığından işte isim paylaşımı, gelir paylaşımı, "Devlet bizi acaba Almanya'daki vergi dairelerine bildirir mi?" diye bir endişe de ortada kalmadığı için yeniden bir sayfa açılma ihtimali var mı diye sormak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Teşekkür ederim.

Böylece Komisyon dışı milletvekillerinin de söz taleplerini karşılamış olduk.

Şimdi, cevaplama için Sayın Merkez Bankası Başkanı Fatih Karahan Bey'e söz vereceğim.

Buyurun.

Süreniz yirmi dakika.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Sayın Başkan, Değerli Komisyon üyeleri, sayın milletvekilleri; hepinize sorularınız, değerlendirmeleriniz, yorumlarınız için çok teşekkür ederim.

Epey bir soru birikti, tabii hepsini yanıtlamaya çalışacağım vakit elverdiği ölçüde, bir kısmına tematik olarak değineceğim benzer soruları gruplayarak ama yorumlarınızın tabii epey bir kısmı enflasyonla mücadelemiz ve verdiğimiz politika tepkileriyle ilgili olduğu için öncelikle bu konularda genel bir değerlendirme yapmak istiyorum. Daha sonra, dediğim gibi, sorularınıza teker teker yanıt vermeye gayret edeceğim.

Öncelikle belirtmek isterim ki merkez bankaları tüm dünyada teknik kurumlardır, Merkez Bankamız da bu doğrultuda hareket eden bir devlet kurumudur. Bu bağlamda, kararlarımızı her şeyden önce fiyat istikrarına ulaşacak şekilde alıyoruz. Bunun için de talep ve beklenti yönetimi yaparak dezenflasyonu patikamızda uyumlu bir şekilde tesis edecek sıklığı sağlıyoruz. Bu sıklığın da finansal sistem üzerinden dezenflasyona etkilerini, aktarım mekanizmasını yakından izliyoruz. Bildiğiniz gibi siz de söylediniz, ben de sunumumda belirttim, daha önce de söylemiştim, birkaç yıla yayılan bir süreçten bahsediyoruz çünkü bir süredir yüksek enflasyon ortamındayız dolayısıyla uzun sürüyor. Bu süre zarfında da yurt içi ve yurt dışı kaynaklı çeşitli şoklar gerçekleşmesi beklenirdi ve nitekim de gerçekleşti. Yaptığımız işin önemli bir parçası da aslında bu şoklarla baş etmek, bunlara doğru tepkiyi verebilmek. Merkez Bankası olarak bizim görevimiz de dolayısıyla bu şokların dezenflasyon sürecine etkilerini minimize etmek, en aza indirmek; bunu yaparken de elimizdeki tüm para politikası araçlarını en etkin biçimde kullanıyoruz. Bildiğiniz gibi, sizin de söylediğiniz gibi, enflasyon yılın ilk dört ayında birikimli olarak yüzde 14'ü geçti. Bu, bizim sene başındaki tahminlerimizin oldukça üzerinde. Son dönem gerçekleşmelerin orta vadeli enflasyon görünümü üzerindeki yansımaları yani biraz daha önümüzdeki dönem, savaş sonrası döneme ilişkin yansımaları bizim para politikası duruşumuzla şekillenecek. Önümüzdeki dönem para politikası kararlarını alırken de bu yansımaları göz önüne alarak hareket edeceğiz. Savaş, dezenflasyon sürecini olumsuz etkilese de kararlılığımızı değiştirmiyor; çalışmalarımızı bu doğrultuda, aynı kararlılıkla devam ettireceğiz.

Şimdi, birçok konu gündeme geldiği için bazılarının üzerinden geçeceğim. Öncelikle Merkez Bankası bilançosuyla ilgili birtakım sorular oldu, özellikle zararımız ve KKM maliyeti üzerine. 2025 yılında raporlanan zararımız 1,065 trilyon. Temel olarak burada parasal sıkılaştırma ve sterilizasyon giderlerindeki artış burada faiz giderlerini artırdı. KKM uygulaması sona erdiği için bu yıl KKM ve diğer döviz kazandırıcı işlem giderleri geçen yıla göre oldukça azaldı. Ama geçtiğimiz dönemde KKM ödemeleri ciddi miktardaydı ve bizim de rezerv biriktirme stratejimiz sonucunda sistemde likidite fazlası oluşmuştu, bunun sterilizasyonu kaynaklı faiz giderlerinde bir artış oldu; zararın temel kaynağı bu. Oluşan zararları politika setinin bütüncül etkileriyle birlikte düşünmek gerekiyor, öyle ele almak daha doğru. Merkez bankalarının zarar etmeleri politikalarını etkili bir şekilde uygulamalarına engel değil.

KKM giderleriyle ilgili spesifik sorular da olmuştu. Burada aslında şeffaflık konusunda bir sorunumuz olduğunu düşünmüyorum, her senenin faaliyet raporuna bakacak olursanız KKM giderlerini net bir şekilde orada raporluyoruz aslında, Sayın Usta olmadığını söylemişti, geçen sefer de aynı iddiada bulundu ama her sene faaliyet raporumuzda bu net bir şekilde var. Yine de burada, sizin huzurlarınızda tabii söylemekte fayda var; 2023 yılında KKM gideri 833 milyar lira, 2024 yılında 240 milyar lira, 2025 yani geçen sene de 166 milyar lira ama dediğim gibi faaliyet raporunda da buna ulaşabiliyorsunuz. 2025 yılı zararı, tekrar söylemek gerekirse temel olarak KKM giderlerinden ziyade parasal sıkılaştırma ve sterilizasyondaki artışın faiz giderlerini artırmasından kaynaklandı diyebiliriz.

Döviz müdahaleleriyle ilgili, döviz satışlarıyla ilgili sorular olmuştu. Merkez Bankası olarak olası şoklara karşı gerekli döviz likiditesini bulundurmamak amacıyla zaten rezerv tutuyoruz. Kur politikamızı da TL'deki yüksek oynaklıkları sınırlayacak şekilde yürütüyoruz. Dolayısıyla müdahalelerimiz de bunların etrafında şekilleniyor. Neden dönem dönem baskı yaşanabiliyor? Yurt içi ve yurt dışı çeşitli gelişmeler olması durumunda jeopolitik gelişmeler, küresel sermaye hareketleri, dış ticaret dengesindeki mevsimsel etkiler -tabii, cari açık veren bir ülke olduğumuz için dönem dönem cari açık kaynaklı ihtiyaç olabiliyor- yurt içi gelişmeler ve altın fiyatlarındaki hareketler; bunlar rezervlerdeki dalgalanmaların temel sebepleri ama piyasalardaki oynaklığın normalleşmesini takiben de rezervlerin seyri olağan seyrine dönüyor. Nitekim, 2025 yılı başında 155 milyar dolar seviyesinde olan brüt rezervlerimiz 24 Nisan 2026 tarihi itibarıyla 171 milyar dolar seviyesinde.

Son olarak, TCMB görev ve sorumluluğundaki veriler uluslararası standartlar dâhilinde son derece şeffaf bir şekilde kamuoyuyla paylaşılmakta, rezerv seviyesinin gelişimine ilişkin veriler analitik bilançoda da günlük olarak yayınlanmakta.

Enflasyon hedefleri ve tahminleriyle ilgili epey bir değerlendirme oldu. Dezenflasyon sürecinin devamı için sıkı para politikası duruşumuzu sürdürüyoruz. Burada temel önceliğimiz enflasyonda kalıcı bir düşüşü sağlamak. Jeopolitik gelişmeler ve petrol

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 23

fiyatları kısa vadede risk oluşturabiliyor -bunları siz de zaten söylediniz- ancak bu gelişmenin enflasyon üzerinde kalıcı etki yaratmasına izin vermemek önemli. Özellikle beklentiler ve fiyatlama davranışları üzerinden oluşabilecek ikincil etkileri yakından izliyoruz ve gerekli politika tepkisini de zamanında veriyoruz.

Hizmet enflasyonundaki katılık ise büyük ölçüde geçmişe endeksleme davranışından kaynaklanıyordu. Bu davranışı zayıflatmaya yönelik aldığımız önlemler, talepteki dengelenme ve beklentilerdeki iyileşmeyle birlikte bu alanda da bir miktar çözülme olduğunu görüyoruz; bunun devam ediyor olması önümüzdeki dönem için önemli.

Enflasyon hedeflerinde veya tahminlerde olası revizyonlar soruldu. İletişim stratejimiz gereğince enflasyon ara hedef ve tahminimizi enflasyon raporunda gözden geçiriyoruz ve kamuoyuyla paylaşıyoruz. Bu konuda, bildiğiniz gibi bir sonraki raporumuz haftaya, son verileri göz önünde bulunduracağız ve gerekli değerlendirmeleri yapacağız.

Burada hesap vermeye ilgilili bir soru da olmuştu, yeri gelmişken onu da değerlendirmiş olayım. Bildiğiniz gibi, öncelikle kanunumuzun getirdiği bir gereklilik var. Burada, sene sonunda enflasyonun gerçekleşmesinin resmî hedefin üzerinde, belirgin üzerinde olması durumunda 42'nci maddemiz gereği bir kere açık mektup yazarak bunu Hükûmetle paylaşıyoruz. Onun dışında, yine şeffaflık gereği olarak yılda 2 kere buraya gelip sizlerin sorularınızı yanıtıyoruz. Bu, benim 5'inci gelişim. Enflasyon tahminlerinden...

CEVDET AKAY (Karabük) - Sayın Başkan, Hükûmetin başı Sayın Cumhurbaşkanı olduğu için raporu ona vermeniz gerekmiyor mu? Siz Hazine ve Maliye Bakanına veriyorsunuz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAN - Yasanın, kanunun gereğini yerine getiriyoruz.

Enflasyon tahminlerinden sapma olması durumunda da yani sadece yüzde 5'lik hedeften sapma olması durumunda değil, enflasyon raporlarında da her senenin ilk raporunda, rapor sunumunda bir önceki yıldan olası sapma varsa bunun kaynaklarını şeffaflık gereği paylaşıyoruz. Dolayısıyla, gerekli mekanizmaların yerinde olduğunu ve kullanıldığını söylemek istiyorum.

Tabii bir enflasyon değerlendirmesi yapmak lazım. Zaten birçoğunuz, sizler de söylediniz, nisan ayında beklentilerin üzerinde bir enflasyon gerçekleşti; tabii mart ayında da beklentilerin altında gerçekleşmişti. İki aylık kümülatif olarak, birikimli olarak baktığımızda biraz daha sınırlı bir bozulma söz konusu ama yine de gerçekleşmelerin bizim tahminlerimizin çok üzerinde olduğunu daha önce söylemiştim. Ama enflasyon dinamiklerini anlama adına biraz daha kalem bazında bakacak olursak bir kere enerji fiyatlarında çok yüksek bir artış görüyoruz, son iki ayda yüzde 20'ye yakın bir artış var; buna binaen ulaştırma hizmetlerinde -tabii ki geçişkenliğin yüksek olduğu bir kalem- yüzde 13'lük bir artış var -nisan ayından burada bahsediyorum- ve petrokimya ve bağlantılı ürünlerde de nisan ayında yüzde 5'lik bir artış var. Bir de enerji şokundan bağımsız olarak mevsimsel etkilerin de üzerinde artarak giyim enflasyonu aylık bazda yüzde 9'luk bir artış gösterdi. Bunlar biraz bizim beklentimizin üzerinde gelen kalemler. Diğer taraftan, baktığımızda da hizmet enflasyonunda -ki burada katılıkların yüksek olduğunu kendimiz daha önceden söylemiştik ama- katılıkların kırılma sürecinde olduğunu ve bu kalemde aylık bazda düşüşün devam ettiğini de görüyoruz; bu da olumlu tarafı. Bir de bu tarz dönemlerde talebi çok hızlı artabilen, enerji fiyatlarından çok hızlı etkilenebilen., bu tarz durumlarda çok yüksek enflasyona dönebilen ve fiyatları çok hızlı bozulabilen dayanıklı tüketim mallarında da enflasyonun makul seyrettiğini görüyoruz; bu da olumlu kalemlerden bir tanesi.

Önümüzdeki dönemde enerji ve gıda fiyatlarında bir düzelme, düzeltme yaşanmadığı durumda enflasyonist etkiler devam edebilir. Dolayısıyla kısa vadede bir miktar daha -sunumumda da paylaştım- enflasyonist etkinin devam edeceğini düşünüyoruz. Bu riski de politika yapımında önemli bir faktör olarak dikkate alıyoruz.

Enflasyonun maliyetiyle ilgili birçok değerlendirme olmuştu, özellikle alım gücüyle ilgili. Yüksek enflasyon ortamında sabit gelirlili olan veya düşük gelirlili olan vatandaşımız alım gücünü en hızlı kaybeden kesim oluyor. Dezenflasyon süreci dar gelirlili vatandaşlara maliyet yüklemek için değil, tam tersine, bu vatandaşımızın alım gücünü koruyan tek kalıcı çözüm olduğu için uygulanıyor. Sıkı para politikası ve dezenflasyon süreci kısa vadede bazı zorlukları beraberinde getirebilir; fiyat istikrarı kalıcı refah artışının tek çözümüdür. Bu nedenle, temel amacımız, fiyat istikrarını sağlayarak dar gelirlili vatandaşımızın refahının kalıcı olarak artırılması.

Yine, dezenflasyon sürecinin maliyetleriyle ilgili, sanayi sektörüyle ilgili ve rekabetçilikle ilgili birtakım yorumlar olmuştu. Verilere baktığımızda, sanayi üretiminin şubat ayında yüzde 2,6 arttığını görüyoruz. Bazı sektörlerde daha yüksek artışlar, yüksek teknolojide yıllık yüzde 30'luk bir artış söz konusu. Dolayısıyla sektörel olarak ciddi farklılıkların da söz konusu olduğunu not etmek lazım. Sanayideki görünümü etkileyen birden fazla faktör var. Bunlardan en önemlisi, asıl dış talepteki zayıf görünüm. Bizim araştırmalarımızın da söylediği gibi, talebin olması oldukça önemli; talep olmadığı zaman zaten üretmenin çok da bir anlamı olmuyor. Onun dışında, özellikle geçen sene etkili olan unsurlardan bir tanesi dış ticarete ortaya çıkan korumacı politikalar. Bunun bu sene de devam ettiğini ve aslında bir miktar artış eğiliminde olduğunu görüyoruz. Kur ve finansman maliyetleri tabii ki bu unsurlardan bir tanesi ama bir de ekonomimizin yaşadığı bir dönüşüm var, bu dönüşümün içindeyiz; bunun da farkında olmak gerekiyor. Bunlardan bir tanesi, yüksek katma değerli ve teknoloji yoğun sektörlerle olan geçiş. Az önce söylediğim gibi, yıllık bazda yüzde 30 artış gösteren sektörler var. Bunlar daha çok yüksek teknoloji sektörleri ama farklı kesimlerde daha düşük artışlar, daha düşük büyümeler söz konusu.

Bir diğer yapısal dönüşüm de aslında hizmet ekonomisine geçiş. OECD ortalamasına baktığımızda, OECD ülkelerine baktığımızda, katma değer yüzde 70 civarının hizmetten geldiğini, ülkemizde bunun çok daha düşük oranlarda olduğunu görüyoruz. Ülkeler kalkındıkça, büyüdükçe hizmet sektörünün payı artıyor. Bu da aslında sanayi görünümünü etkileyen unsurlardan bir diğeri.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 24

Yine, bununla ilintili olarak ihracatçı firmalarla ilgili bahsedilmişti, ihracat görünümüyle ilgili. Burada baktığımızda, 2025 yılında mal ve hizmet ihracatımız sırasıyla yüzde 4,4 ve 4,6 oranında oldu. Miktar olarak söylemek gerekirse 273 milyar dolar mal ihracatı, 123 milyar dolar da hizmet ihracatı gerçekleşti. Geçtiğimiz yıla baktığımızda, önemli bir unsur tarife belirsizlikleriydi, korumacı politikaların artması ihracatı sınırladı; büyüme verilerine baktığımızda da bunu gördük. 2025 yılında ihracatın büyümeye katkısı eksi 0,1 yani sıfır da diyebiliriz, çok sınırlı olarak negatif gerçekleşti de diyebiliriz. İhracatın millî gelire oranı da azalarak tarihsel ortalaması seviyesine geriledi. Burada yurt dışı talebin belirli olduğunu tekrar vurgulamak istiyorum. Bununla birlikte, 2026 yılı için hâlen pozitif büyüme öngörüyoruz. Zaten nisan ayı verisine baktığımızda da aslında bunun emarelerini görebilirsiniz. İhracatın güçlü gerçekleştiğini görüyoruz nisan ayında beklentilerin tam tersine. Bu gelişmede farklı coğrafyalardan kayan bir talep olduğunu da değerlendiriyoruz, bunun etkili olmuş olabileceğini değerlendiriyoruz.

Para politikası stratejimizle ilgili oldukça fazla soru vardı. Birkaç değerlendirme yapacağım bunlara binaen. Yurt içi ve yurt dışı gelişmeleri, jeopolitik riskleri tabii ki takip ediyoruz ve bunların makroekonomik etkilerini takip edip kararlarımızda göz önünde bulunduruyoruz. Bu gelişmeler, son dönemde küresel enerji piyasaları ve dolayısıyla dünya ekonomisi üzerinde baskı oluşturabilecek risk faktörleri. Kararlarımızı alırken hiçbir zaman tek bir değişkene veya varsayımsal bir senaryoya dayanarak almıyoruz. Enflasyon görünümünü etkileyen hem mevcut verileri hem de geleceğe ilişkin tüm verileri bir arada değerlendirerek kararlarımızı alıyoruz. Burada tabii ki yakın dönemde ortaya çıkan unsur, petrol fiyatlarındaki artış; bunun enflasyon üzerindeki etkisinin ne kadar uzun süreli olacağına bağlı; dolayısıyla bizim politika tepkimiz de buna göre şekillenecek. Enerji fiyatlarındaki artış kısa vadede enflasyonu yukarı çekecektir ama ikincil etkiler orta vadede belirleyici olacak. Dolayısıyla, karar alırken bu iki kanaldan hangisinin baskın çıkacağını görmemiz gerek yani bir taraftan yüksek gerçekleşmeler enflasyon beklentilerini yukarı çekerken diğer taraftan bu arz şokunun ekonomik aktivite üzerindeki zayıflatıcı yönlü etkileri orta vadedeki enflasyon üzerinde belirleyici olacak. Bunlardan hangisinin güçlü çıkacağına göre para politikamızı şekillendireceğiz.

İran savaşı sonrası merkez bankalarının, farklı ülkelerin tepkileri sorulmuştu burada. Tabii, biz, bildiğiniz gibi, politika faizinde gecelik borç alma ve borç verme faizlerinde değişikliğe gitmedik, sadece gelişmeleri yakından takip ederek proaktif bir adımla birçok tedbirin yanında hayata geçirilen likidite önlemleriyle gecelik faizin aslında üst bandımızda yani TCMB gecelik borç verme faizi seviyesinde oluşmasını sağladık. Bu bakımdan, jeopolitik risklerin sönümlenmesi durumunda hızlı biçimde savaş öncesi operasyonel durumumuza dönebilecek esnekliğe sahibiz gidişata göre. Faiz artırımını önemli gelişmeler akabinde gerçekleştirilebileceği gibi merkez bankalarının indirim veya artırım döngüsünde olması da faiz kararlarında önemli rol oynamaktadır. Farklı ülkelere bakacak olursak, son dönemde Kolombiya'nın 100 baz puanlık bir artış yaptığını görüyoruz yine ocak ayında, sonra nisan ayında tekrar benzer bir artırıma gitti. Filipinler'de de savaş nedeniyle olağan dışı bir toplantı yapıldı; orada aslında faiz artırımına gerek görülmedi ama daha sonraki olağan toplantıda politika faizi artırıldı. Onun dışında, gelişmiş ülke merkez bankalarına baktığımızda orada da görünümün artırma yönüne kaydığını ya da indirimde olan ülkelerin indirimlerinin, artık beklentilerinin bozulduğunu görüyoruz. Sunumumda da buna değindim.

Cari açıkla ilgili tabii epey bir değerlendirme oldu haklı olarak. Enerji ithalatı yapan bir ülke olduğumuz için enerji fiyatlarının artması durumunda cari açığımız daha yüksek olarak gerçekleşiyor. Son verilere baktığımızda, 2025 yılı sonunda cari açığımızın 30 milyar dolar seviyesinde olduğunu görüyoruz yani millî gelirimizin yüzde 1,9'u ki tarihsel ortalamaların gerçekten oldukça altında kaldı. Şubat ayına geldiğimizde on iki aylık birikimli cari açık 35 milyar dolara yükseldi. Bu artış da normal çünkü mevsimsel olarak kış ayları cari açık verdiğimiz aylar. Bu durumda dış ticaret açığımız şu anda 73 milyar dolar, net seyahat gelirlerimiz 51 milyar dolar. Bir de net hata noksan kalemi var, dönem dönem artabiliyor; bu da 21 milyar dolar seviyesinde. Tabii, savaş öncesinde cari açıda bir artış eğilimi vardı. Dolayısıyla, biz 2026 yılında cari açığın zaten 2025 yılına göre bir miktar daha yüksek olacağını bekliyorduk. Enerji fiyatlarındaki sert artışın da burada olumsuz etkilerini göreceğiz. Buna rağmen, bütün hepsini dikkate aldığımızda, düşük bir cari açıkla başladığımız için millî gelire oranı yüzde 1,9'du; cari açığın 2026 yılında da millî gelire oranı olarak tarihsel ortalamalarının altında seyredebileceğini düşünüyoruz. Dolayısıyla, burada sürdürülemez olduğuna ilişkin yorumlara çok katılmıyoruz.

"Carry trade" konusunda birkaç yorum oldu. Burada tabii ki, daha önce söylediğimiz gibi, uyguladığımız sıkı para politikası enflasyonu düşürmeyi amaçlıyor ama bu, aynı zamanda hem yurt içi hem de yurt dışı yerleşiklerin Türk lirasına güvenini artırıyor. Bunun sonucu olarak da tabii ki yabancı yatırımcıların "carry trade" pozisyonlarında bir artış yaşandı, gördük ama bu sadece "carry trade" pozisyonlarıyla sınırlı değil, aslında tahvillere de bir ilgi olduğunu gördük, hatta hisse gibi daha uzun vadeli olarak nitelendirebileceğimiz yatırım araçlarına da bir ilgi olduğunu gördük. Artan sermaye girişlerinin rezervlerimize sağladığı katkı uluslararası risk primimizi olumlu yönde etkiliyor, epey aşağı indiriyor dolayısıyla Hazine, bankacılık sektörü ve reel sektörün yurt dışı borçlanma maliyetlerini azaltan bir unsur dolayısıyla "carry" maliyetini hesaplarken bu hususu da göz önünde bulundurarak düşünmek gerekiyor. Bununla birlikte, piyasada oynaklık oluşturabilecek nitelikte olan kısa vadeli, çok kısa vadeli fonksiyonların büyüklüğünü de yakından takip ediyoruz. Genel olarak da şunu söylemek lazım: "Carry trade" işlemlerinde yatırımcı piyasa riski alır ve zarar etme riski bulunur, Merkez Bankası olarak daha önce de defaatle söylediğimiz gibi hiçbir yatırımcıya kur garantisi vermemiz söz konusu değildir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Lütfen tamamlayalım.

T B M M

Tutanak Hizmetleri Başkanlığı

İncelenmemiş Tutanaktır

Sayfa: 25

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Genel olarak rezerv verimize baktığımızda da bütün olumsuz koşullara rağmen rezervimizin güçlü seviyede olduğunu görüyoruz. 24 Nisan itibarıyla rezerv seviyemiz 171 milyar dolar, brüt olarak swap harici net de 36 milyar dolar. Birçok yeterlilik ölçütüne baktığımızda uluslararası yeterlilik seviyelerinde yeterli seviyede olduğumuzu görüyoruz. Ayrıca, savaş sürecinde bir miktar portföy çıkışı görüldüğü için içeride kalan yabancı pozisyonları çok daha sınırlı dolayısıyla onu da yönetmek çok daha kolay.

Onun dışında, tabii, epey soru geldi, hepsine giremeyeceğim ama...

Sayın Güneş'in Altın rezervleriyle ilgili sorusu vardı. 24 nisan itibarıyla baktığımızda 732 ton altın rezervimiz var. Burada Bankamız ilgili mevzuat ve geçerli kurallar çerçevesinde yurt içi ve yurt dışı uluslararası piyasalarda çeşitli altın işlemleri gerçekleştiriyor. Altınlarımızın büyük kısmı yurt içinde -yüzde 75 civarında olduğunu söyleyebilirim- bir kısmı yurt dışında tutuluyor. Biz burada yurt dışında altınlarımızı uluslararası piyasa işlemlerinde kullanabilmek amacıyla tutuyoruz ama bunun dışında da lokasyon swap denilen işlemlerle de yurt dışındaki altın miktarımızı değiştirebiliyoruz altını yurt dışına fiziksel olarak taşımadan. Yurt içinde tutulan altınlar ise yurt içi bankalarla yapılan işlemlerin yürütülmesi ve altın piyasalarının derinleştirilmesi amacıyla borsa İstanbul'da tutuluyor.

Onun dışında -son olarak bunu da söyleyeyim- reel sektörün istikrarıyla ilgili... KOBİ kredilerinde biz büyüme sınırlarını geçtiğimiz dönemde diğer ticari kredilerden farklılaştırdık ve yatırım, tarım gibi bazı kredi alanlarını büyüme sınırından istisna ettik. Ayrıca, reel sektörün kur riskinin -burada dış pozisyon oldukça konuşuldu- yönetilmesine yönelik olarak da yabancı para kredi kullanımında büyüme sınırları getirdik ve bu büyüme sınırlarını birkaç kez de aslında sıkılaştırdık, artışı yavaşlattık. Bu adımların olumlu etkilerini ticari kredilerinin TGA gelişiminden aslında çok net görebiliyoruz. KOBİ ve büyük firmaların TGA oranları tarihsel ortalamanın altında kalmaya devam ediyor. Son verilere bakacak olursak ticari TGA oranı %2,1; uzun dönem ortalaması %3,3; bunun oldukça altında. Karşılıksız çek oranlarına baktığımızda da burada sınırlı bir artış var ama tarihsel ortalamasına yakın seviyede, %2,8 olarak...

CEVDET AKAY (Karabük) - Sayın Başkan, son üç ayda 75 bin adet karşılıksız çek var, Türkiye tarihinin en çok artışı.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Olabilir, oran olarak toplam hacim içinde baktığımızda tarihsel ortalamalarına yakın.

ŞEREF ARPACI (Denizli) - Çek konusunda benim dediğimi de dikkate alırsanız...

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI BAŞKANI FATİH KARAHAHAN - Peki, teşekkür ederim.

Son iki dakikamı da kullanayım.

Reeskont kredileri bildiğiniz gibi mal ve döviz kazandırıcı hizmet ihracatı yapan firmalara kullanılıyor. Bunu biz ihracat taahhüdü karşılığında kullanıyoruz yani onu alan firma belli bir miktar ihracat taahhüdü veriyor, onu belli süre içinde kapatması gerekiyor ihracatı yaptığını göstererek. Bu nasıl gerçekleşiyor? Aracı bankalar aracılığıyla Bankamıza talep geliyor, burada bankalara verdiğimiz günlük limitler var. Burada mal ve hizmet ihracatçıların talepleri günlük olarak Bankamıza iletiliyor ve geldiği sıraya göre değerlendiriliyor. Hâlihazırda burada belirlenen günlük bir limitimiz var, bu limit de 4,5 milyar TL. Burada da azami olarak üç yüz altmış gün vadeli olarak kullanılabiliyoruz.

Evet, burada işçi dövizleri hesaplarıyla ilgili sizin bir sorunuz olmuştu. İşçi döviz hesabı açılması uygulamasına aslında 2014 yılında -epey önce- son verildi. Başvuran hesap sahiplerine de ödemeler devam ettiği için bakiyelerde düşüş yaşanması normal, aslında sebebi bu. YUVAM hesaplarında ise hesap açma ve yenileme imkânı aslında hâlen devam ediyor. Bu konuda yeni bir çalışmamız şu anda mevcut değil.

Evet, faiz kararlarıyla ilgili de son olarak şunu söyleyeyim: Burada para politikası kararlarını alırken tek bir veriye dayalı hareket etmiyoruz; enflasyon görünümü odaklı, toplantı bazlı ve ihtiyatlı bir yaklaşımla kararlarımızı alıyoruz. Son döneme bakacak olursak ocak ayında yani bu olaylar başlamadan çok daha önce aslında para politikası adımlarımızın indirim adımlarının büyüklüğünü azalttık ve bu adım aslında bir faiz indirimiydi ama para politikasında bir gevşeme değildi. Daha sonra, şubat ayı sonunda jeopolitik gelişmelerin enflasyon görünümü üzerinde oluşturabileceği riskleri de değerlendirerek zamanlı bir şekilde tedbirler aldık. Sunumunda bunları detaylı anlattım, tekrar üzerinden geçmek istemiyorum. Bir süredir de enflasyon üzerindeki hem belirsizlik ortamını, savaşın yarattığı belirsizlik ortamını da göz önünde bulundurarak sabit tutarak devam ediyoruz.

Tabii, iş gücüyle ilgili de soru kaldı ama onları da uygun görürseniz sonra sözlü olarak...

OTURUM BAŞKANI ORHAN ERDEM - Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

Kalan sorulara cevapları, milletvekillerimizin değerlendirmelerine vereceğiniz bilgileri lütfen yazılı olarak gönderirsiniz.

Böylece gündemimizde yer alan Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının faaliyetleri hakkında Komisyonumuzu bilgilendirme toplantısı tamamlanmıştır.

Milletvekillerimize, Merkez Bankası Başkanımıza, bürokratlara ve bütün katılımcılara teşekkür ediyor, birleşimi kapatıyorum.

Kapanma Saati: 18.36